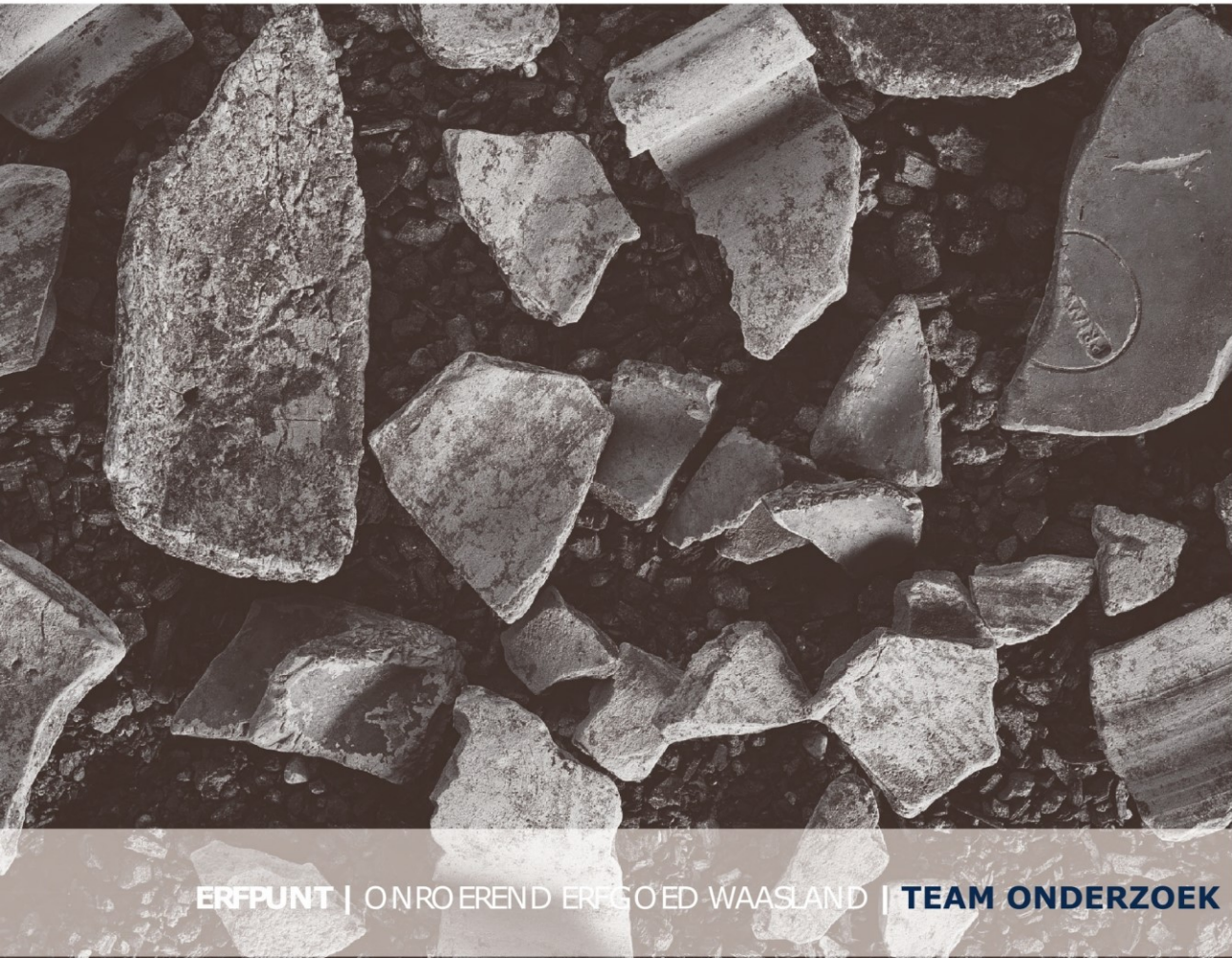




*Archeologienota*

**Beveren – Kruibekesteenweg 2021**

*Bureauonderzoek*



ERFPUNT | ONROEREND ERFGOED WAASLAND | **TEAM ONDERZOEK**

**RAPPORT**

# Rapporten van Erfpunt – team Onderzoek

## 203

Project

Beveren – Kruibekesteenweg 2021

Projectcode Agentschap Onroerend Erfgoed

2021E247

Uitvoerder project

Erfpunt – team Onderzoek

OE/ERK/Archeoloog/2016/00101

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

Auteur

Thierry Van Neste

Wetenschappelijke begeleiding

Erfpunt - team Beheer

© Erfpunt – team Onderzoek, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Erfpunt.

Erfpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN 0778-3841

Erfpunt - team Onderzoek

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

Tel +32 (0)3 778 87 59

[onderzoek@erfpunt.be](mailto:onderzoek@erfpunt.be)

[www.erfpunt.be](http://www.erfpunt.be)

[www.facebook.com/Erfpunt](https://www.facebook.com/Erfpunt)

<https://sketchfab.com/Erfpunt>

## Inhoud

1.	Beschrijving van de uitgevoerde werken .....	1
1.1.	Verantwoording .....	1
1.2.	Administratieve gegevens.....	1
1.3.	Verstoorde zones .....	2
1.4.	Archeologische voorkennis .....	3
1.5.	Omschrijving van de onderzoeksopdracht .....	3
1.5.1.	Vraagstelling .....	3
1.5.2.	Randvoorwaarden .....	5
1.5.3.	Geplande werken en bodemingrepen .....	5
1.6.	Werkwijze en onderzoeksstrategie .....	7
2.	Assessmentrapport .....	8
2.1.	Beschrijving en motivering van methoden .....	8
2.2.	Assessment van het onderzochte gebied .....	8
2.2.1.	Situering van het projectgebied .....	8
2.2.1.1.	Algemene situering .....	8
2.2.1.2.	Topografische en hydrografische situering .....	10
2.2.1.3.	Geologische en bodemkundige situering .....	11
2.2.1.4.	Aardkundige waarnemingen.....	14
2.2.2.	Historische beschrijving .....	14
2.2.2.1.	Middeleeuwen .....	14
2.2.2.2.	Nieuwe tijd.....	17
2.2.2.1.	Nieuwste tijd.....	20
2.2.3.	Archeologisch kader.....	25
2.2.4.	Datering en interpretatie van het onderzochte gebied .....	28
2.2.5.	Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed .....	28
2.2.6.	Impact van de werken.....	29
2.2.7.	Advies.....	30

3. Synthese .....	31
4. Samenvatting.....	33
5. Bibliografie.....	34
5.1. Geraadpleegde literatuur .....	34
5.2. Cartografische en iconografische bronnen.....	35

# 1. Beschrijving van de uitgevoerde werken

## 1.1. Verantwoording

Aan de Kruibekesteenweg te Beveren-Waas zal een verkaveling gerealiseerd worden. In het kader van de geplande werkzaamheden is een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek) verplicht.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door het team Onderzoek van Erfpunt. Het verslag van resultaten werd opgesteld door Thierry Van Neste.

## 1.2. Administratieve gegevens

Projectcode

2021E247

Wettelijk depot

ISSN 0778-3841

Betrokken actoren

Erkende archeoloog: Erfpunt (OE/ERK/Archeoloog/2016/00101)

Veldwerkleider: Thierry Van Neste

Assistent-archeoloog: Bart Lauwers

Wetenschappelijke advisering: Erfpunt - team Beheer

Vindplaatsnaam

Beveren – Kruibekesteenweg 2021

Provincie

Oost-Vlaanderen

Gemeente

Beveren

Deelgemeente

Beveren

Plaats

Kruibekesteenweg

Toponiem

Bosstraat, Tweeden Grooten Bosch

Coördinaten (Lambert '72)

Noord: 210868,0798

Oost: 142279,2296

Zuid: 210800,5698

West: 142193,6696

Kadastrale gegevens

Beveren, Afdeling 2, Sectie D, perceel 559K4

Kadasterplan: kaart 2

Topografische ligging

Kaart 4

Begindatum

20 mei 2021

Einddatum

16 juni 2021

Relevante termen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed

Typologie: bolle akkers

Datering: Onbepaald, nieuwe tijd (16de-18de eeuw), nieuwste tijd (19de-21ste eeuw)

Stijlen: niet van toepassing

Culturen: niet van toepassing

Materiaal: niet van toepassing

Soort: niet van toepassing

Gebeurtenis: bureauonderzoek

### 1.3. Verstoorde zones

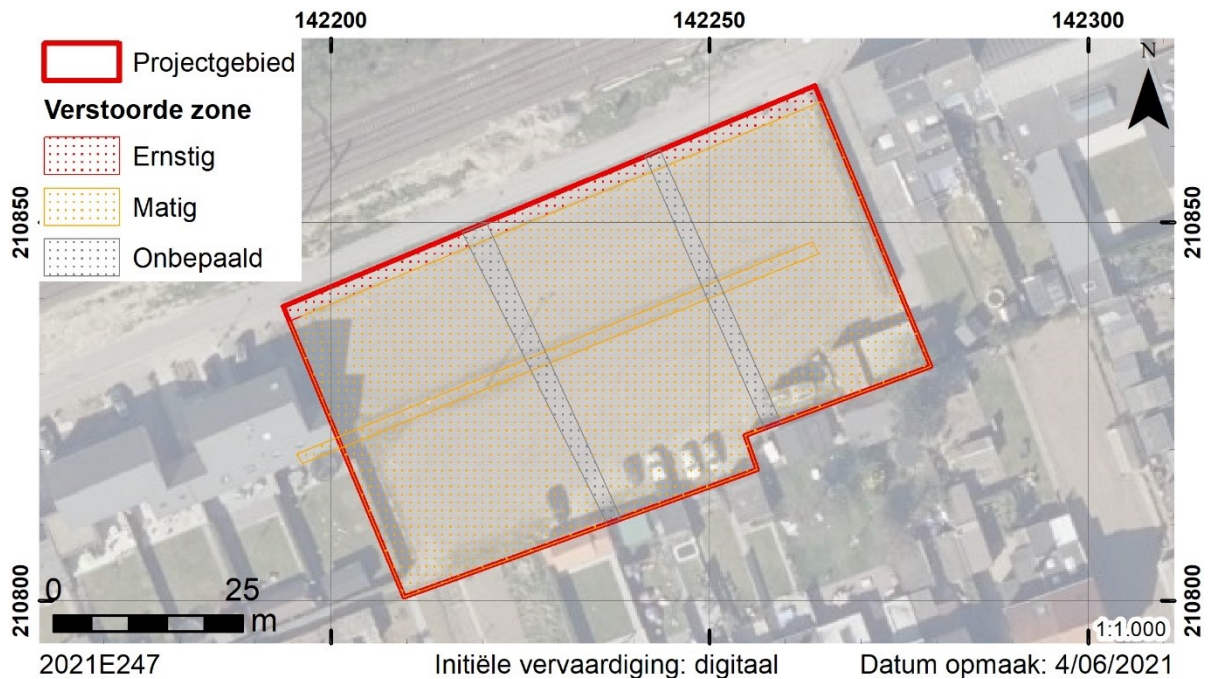
Binnen het projectgebied is een verharde parking aanwezig. Centraal ligt hierin een strook met verlichtingspalen. Er dient redelijkerwijze van uitgegaan te worden dat de aanleg van deze infrastructuur gepaard ging met een ingreep in de bodem. Waarschijnlijk werd hierbij minstens de bouwvoor afgegraven.

Dit vermoeden wordt verder bevestigd door het opmerkelijke hoogteverschil ten opzichte van de omliggende percelen. De gemiddelde hoogte binnen het projectgebied bedraagt namelijk  $\pm 12,5$  m TAW, terwijl dit voor de percelen ten oosten  $\pm 12,8$  m TAW is en in het westen 12,7 m TAW.

Omwillen hiervan dient voor het gehele projectgebied uitgegaan te worden van een matige verstoring.

Aan de straatkant, in de zone die in de toekomstige verkaveling voorzien wordt als voetpad, zijn reeds ondergrondse leidingen aanwezig, waaronder een elektrische leiding voor de openbare verlichting.

Gedurende een deel van de 20<sup>ste</sup> eeuw was het projectgebied in meerdere stukken opgedeeld door middel van grachten. Aangezien er geen kennis is van de diepte van deze grachten, is de ermee gepaard gaande mate van verstoring onduidelijk.



Kaart 1. Overzicht van de verstoorde zones binnen het projectgebied.

#### 1.4. Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het ligt niet binnen een vastgestelde archeologische zone of in een gebied waar geen archeologie te verwachten is.

#### 1.5. Omschrijving van de onderzoeksopdracht

##### 1.5.1. Vraagstelling

De totale oppervlakte van het gebied waarvoor een verkavelingvergunning zal worden aangevraagd bedraagt 3 165,53 m<sup>2</sup>.

Artikel 5.4.2. van het decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 stelt dat het bij *aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3 000 m<sup>2</sup> of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, liggen* verplicht is om een bekrachtigde archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 van datzelfde decreet toe te voegen aan een verkavelingvergunning. Hierbij dient enkel rekening gehouden te worden met de terreinen waarop werken uitgevoerd worden met het oog op het bouwrijp maken van de verkaveling en met de oppervlakte van de kavels die verkocht en verhuurd zullen worden voor meer dan negen jaar, waarop een recht van erfpacht of opstal gevestigd zal worden of waarvoor een van die overdrachtvormen aangeboden zal worden, zulks met het oog op woningbouw of de oprichting van constructies.

In het kader van het bureauonderzoek:

- Wordt het plangebied afgebakend en beschreven;
- Worden reeds verstoorde en reeds onderzochte zones in kaart gebracht;
- Worden de gekende aardkundige en ecologische kenmerken geïnventariseerd;
- Worden de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren geïnventariseerd en ingeschat;
- Wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingvergunning wordt aangevraagd, de uitvoeringswijze van deze werken en de potentiële impact ervan op het bodemarchief.

Om de eventuele archeologische waarde van het onderzochte gebied in te schatten, wordt informatie verzameld over minstens volgende aspecten, op basis van alle relevante bronnen:

- De bewoningsgeschiedenis;
- De landschapshistoriek;
- De topografie;
- De geologie;
- Het bodemgebruik;
- De vegetatie;
- De aanwezige erfgoedwaarden;
- De historische ingrepen.

Tijdens het bureauonderzoek zal getracht worden om een antwoord te bieden op volgende onderzoeksvragen:

- Wat zijn de gekende landschappelijke en aardkundige gegevens?
- Wat is het historisch landgebruik? Welke invloed kan dit hebben gehad op de bewaring van eventueel archeologisch erfgoed?
- Zijn er gekende archeologische waarden aanwezig binnen of in de omgeving van het projectgebied?
- Wat is de kans dat archeologische sites aanwezig zijn binnen het projectgebied?
- Indien archeologisch erfgoed verwacht wordt:
- Hoe kan zich dit manifesteren?
- Zijn er indicaties voor de diepte waarop het archeologisch erfgoed zich kan bevinden?
- Wat is de impact van de geplande werken op eventueel archeologisch erfgoed? Welke maatregelen dienen dienaangaande genomen te worden?



De resultaten van de analyses worden op plannen weergegeven. De resultaten van deze studies moeten toelaten een gemotiveerd advies te formuleren of er al dan niet verder archeologisch vooronderzoek moet uitgevoerd worden, inclusief de methodiek daarvoor.

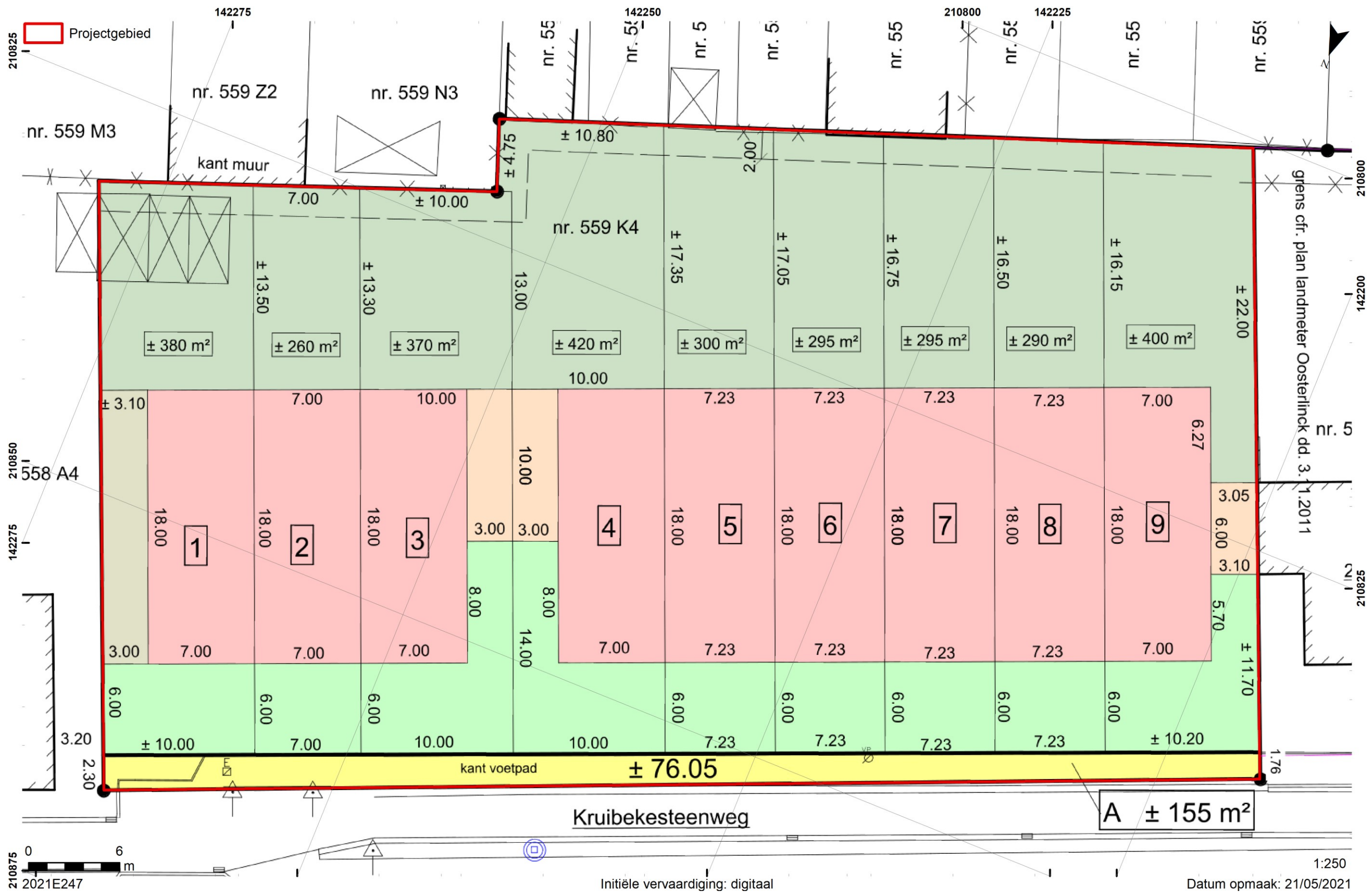
#### 1.5.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek werden geen randvoorwaarden voorzien.

#### 1.5.3. Geplande werken en bodemingrepen

Binnen het projectgebied wenst men een verkaveling van negen loten te realiseren. Deze zullen plaats bieden aan vier halfopen en vijf gesloten woningen. Aan de straatkant is een zone van  $\pm 155 \text{ m}^2$  voorzien voor het voetpad.

De verkaveling zal in twee fasen uitgevoerd worden. In de eerste fase zullen loten 4 tot en met 9 gerealiseerd worden, de overige loten zullen pas na  $\pm 5$  jaar na het verkrijgen van de vergunning verkaveld worden omdat men de parking gedurende deze periode (deels) wil behouden.



2021E247 Plan 1. Inplantingsplan (Kantoor Gerry Smet).

## 1.6. Werkwijze en onderzoeksstrategie

Voor het bureauonderzoek werd informatie verzameld aangaande de historische, landschappelijke en archeologische kennis van de ruime omgeving van het projectgebied. Voor de historische data werden verschillende literatuurbronnen geraadpleegd. Daarnaast werden verschillende historische kaarten gebruikt. Deze werden verkregen via de Web Map Service (WMS) voor ArcGIS van het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV), de “Erfgoedbank Waasland”<sup>1</sup> en het portaal “Cartesius”<sup>2</sup>, een samenwerking tussen het Nationaal Geografisch Instituut, de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum van Midden-Afrika. De verkregen kaarten werden indien nodig bewerkt, gegeoreferend en gebruikt als laag in een GIS-omgeving. Ook de landschappelijke achtergrond van het projectgebied werd in GIS onderzocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van gegevens die bekomen werden via de Web Map Service en de downloadcatalogus van het AGIV<sup>3</sup>. De archeologische gegevens werden hoofdzakelijk bekomen via het team Beheer van Erfpunt. Daarnaast werden de “Archeologische elementen” van de Inventaris Onroerend Erfgoed en de desbetreffende onderzoeksrapporten geraadpleegd.

Op basis van de verkregen gegevens werd een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering en de al dan niet te nemen maatregelen die hier het gevolg van zijn.

In de loop van dit onderzoek diende niet afgeweken te worden van de Code Goede Praktijk en werden geen externe specialisten geraadpleegd. Wetenschappelijk advies werd verkregen bij het team Beheer van Erfpunt.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan wordt in digitale vorm aangeleverd aan de opdrachtgever, het agentschap Onroerend Erfgoed en Erfpunt – team Beheer.

---

<sup>1</sup> <http://www.waaserfgoed.be>.

<sup>2</sup> [www.cartesius.be](http://www.cartesius.be)

<sup>3</sup> <https://download.agiv.be/Catalogus>

## 2. Assessmentrapport

### 2.1. Beschrijving en motivering van methoden

Voor het assessment van het projectgebied werden de bepalingen in hoofdstukken 7 en 12 van de Code Goede Praktijk gevolgd. In eerste instantie werd het projectgebied afgebakend en beschreven. Dit gebeurde in ArcGIS door middel van de digitale kadasterplannen, de bodembedekkingkaart en de inventaris van het landschappelijk en bouwkundig erfgoed. De aardkundige en ecologische kenmerken werden geïnventariseerd aan de hand van geologische en bodemkundige kaarten. Gekende archeologische en historische waarden en indicatoren werden geïnventariseerd aan de hand van gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), de inventaris van het bouwkundig erfgoed en een literatuurstudie. Aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's werd de recentere geschiedenis onderzocht. Op basis hiervan kon worden vastgesteld dat het gaat om een zone met lage densiteit aan bebouwing in het verleden.

Niet-gegeorefereerde beelden werden gegeorefereerd op basis van herkenningspunten. Vrijwel steeds werd hierbij gebruik gemaakt van een eerstegraads polynomiale vergelijking. Voor de visualisatie van de verschillende kaartlagen werd steeds rekening gehouden met de gebruiksschaal en de resolutie van de desbetreffende kaartlaag.

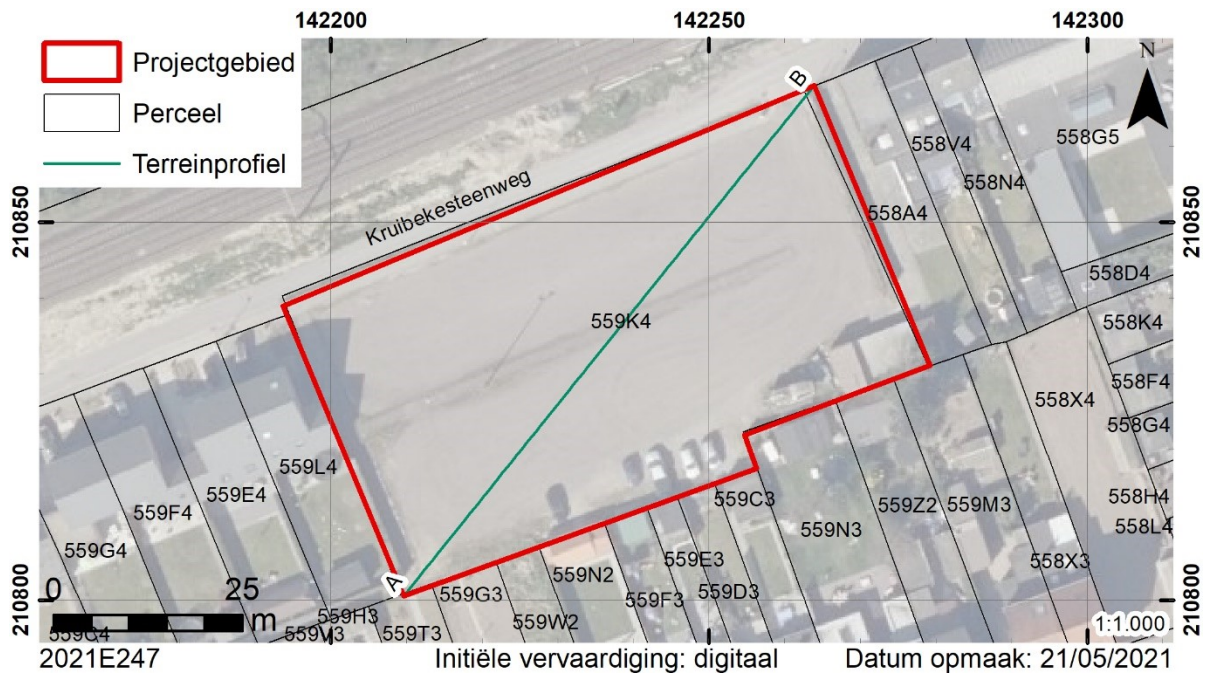
Bij al deze onderzoeken werd rekening gehouden met gegevens die betrekking hadden op het projectgebied, alsook de onmiddellijke tot nabije omgeving.

### 2.2. Assessment van het onderzochte gebied

#### 2.2.1. Situering van het projectgebied

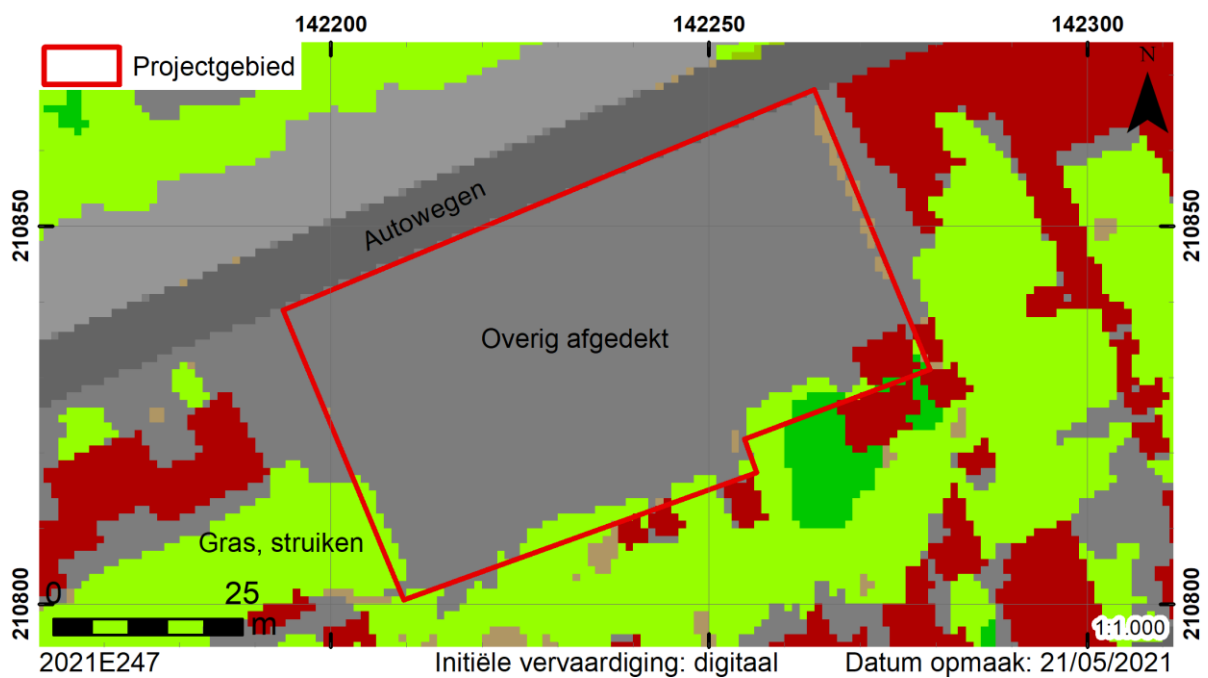
##### 2.2.1.1. Algemene situering

Het projectgebied is gelegen in Beveren (Oost-Vlaanderen). Kadastraal is het gekend onder afdeling 2, sectie D, perceel 559K4. Aan de noordelijke zijde wordt het begrensd door de Kruibekesteenweg. De andere zijden grenzen aan residentiële percelen.



Kaart 2. Situering op het kadaster (GDI-Vlaanderen 2021a).

Op de bodembedekkingkaart wordt het gehele projectgebied omschreven als “overig afgedekt”. Momenteel is het dan ook in gebruik als parkeerplaats. Enkel in de zuidoostelijke hoek is een gebouw aanwezig. Het betreft een garage/berging.



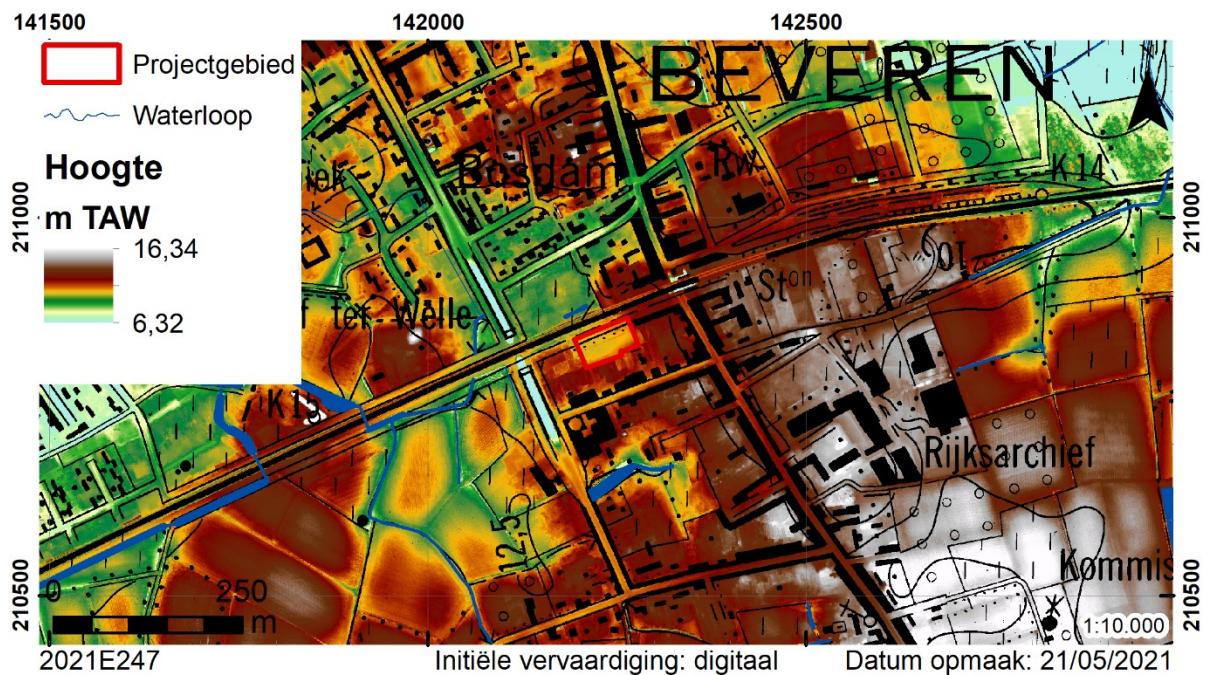
Kaart 3. Situering op de bodembedekkingkaart (AGIV WMS).



Fig. 1. Zicht op de huidige parkeerplaats (Google Street View).

#### 2.2.1.2. Topografische en hydrografische situering

Het projectgebied is gelegen op de zwak hellende rug van de Wase cuesta, aan de rand van de zandrug waarop het centrum van Beveren te situeren is. De hoogte binnen het projectgebied schommelt tussen 12,38 en 12,86 m TAW, met een gemiddelde van 12,51 m TAW.



Kaart 4. Situering op de topografische kaart, het DHM en de VHA (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2015, 2021).

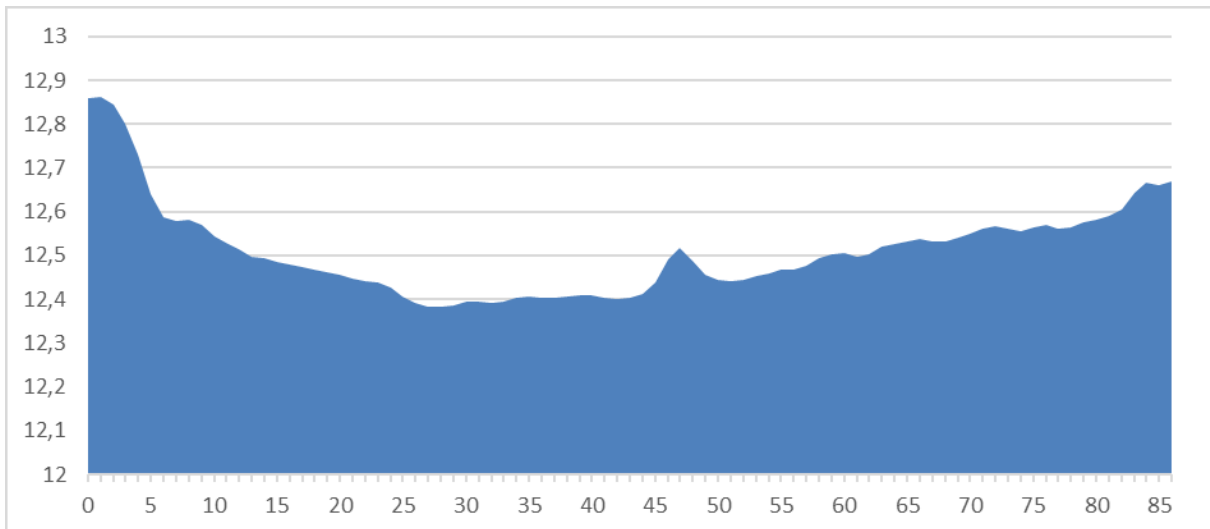


Fig. 2. Terreinprofiel A-B (zie kaart 2).

Op de Vlaamse Hydrografische Atlas is het projectgebied te situeren in het Beneden-Scheldebekken. Het valt binnen de hydrografische zone van de Waterloop van de Hoge Landen. De dichtstbijzijnde natuurlijke waterloop is op historische kaarten op ongeveer 80 m ten noordwesten van het projectgebied te situeren. Het gaat hierbij om een kleine (naamloze) waterloop die verder naar het westen uitmondt in de Kalverbeek, ook gekend als Beverse Beek.

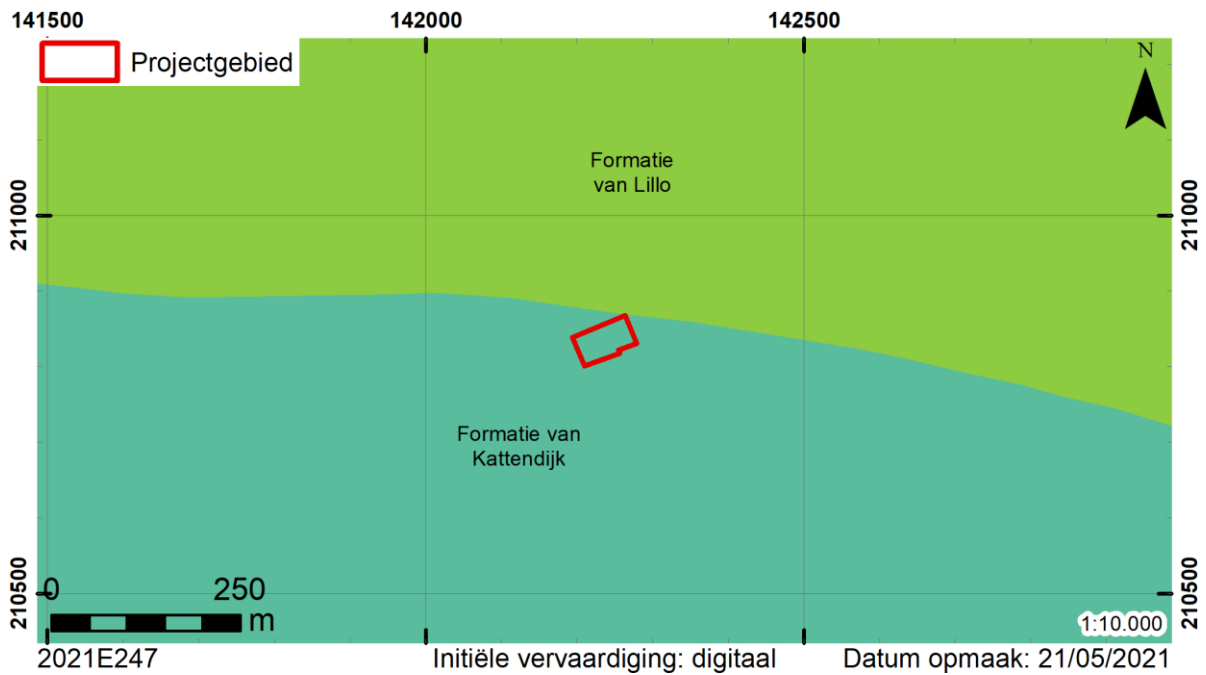
#### 2.2.1.3. Geologische en bodemkundige situering

De Tertiaire bodem onder het projectgebied wordt gerekend tot de formatie van Kattendijk (Vroeg-Pliocene, ca. 5 miljoen jaar geleden), herkenbaar als groengrijs tot grijs fijn zand dat glauconiethoudend en plaatselijk kleihoudend is<sup>4</sup>.

Onmiddellijk ten noorden van het projectgebied is de Formatie van Lillo te situeren. Deze kan gedateerd worden in het Midden tot Boven Pliocene. Het is een mariene lithostratigrafische eenheid, gekenmerkt door grijs tot bruin schelprijk zand. Vooral de basis van deze formatie is schelprijk en bevat enkele dikke schelpenbanken. Naar boven toe neemt de schelpenconcentratie geleidelijk af, maar blijven de zanden wel kalkrijk. In het Waasland is het Lid van Oorderen het jongste bewaarde lid van deze formatie. Het Lid van Oorderen bestaat uit fijn glauconiet- en kleihoudend zand met veel schelpen en schelpenfragmenten. Vaak komen verschillende schelpenbanken voor die soms ook grint en beenderfragmenten bevatten. De Formatie kan tot 10 m dik zijn.<sup>5</sup>

<sup>4</sup> Jacobs et. al. 2010, 24.

<sup>5</sup> Jacobs, Polfliet, De Ceukelaire et al 2010, 22-23.



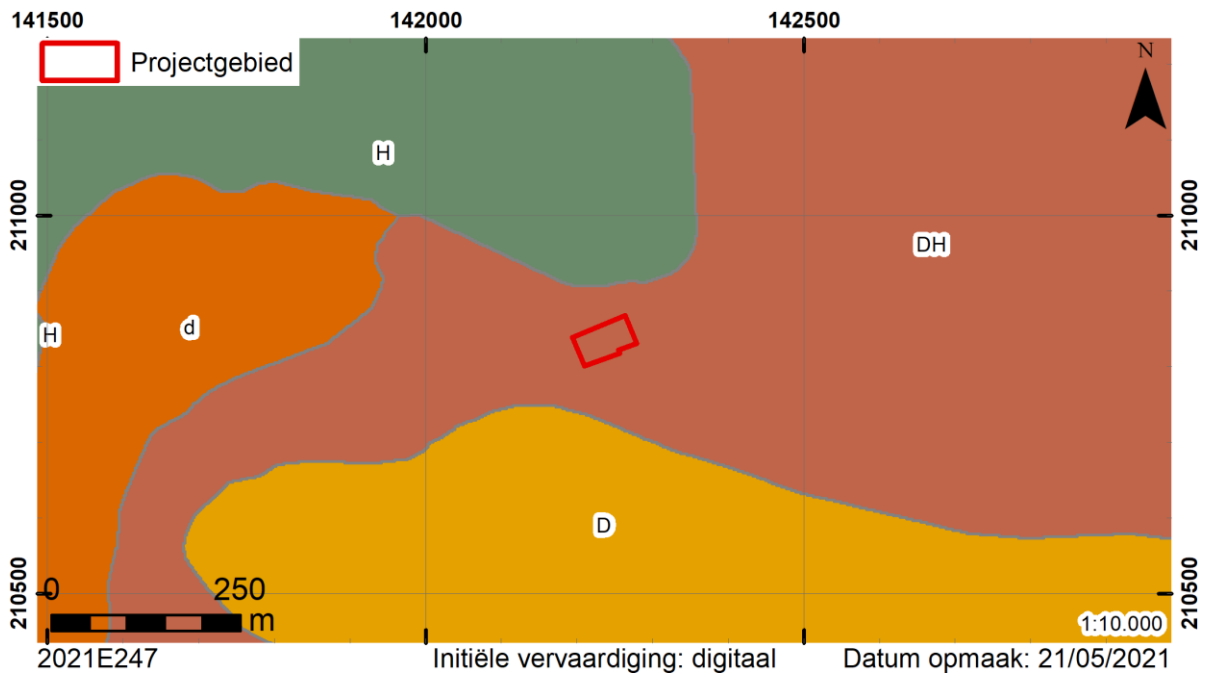
Kaart 5. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (GDI-Vlaanderen 2002).

In de omgeving van het projectgebied werden tijdens het Eind-Weichseliaan eolische dekzanden afgezet door overheersende noordenwinden die de sedimenten aanvoerden van het vlakke laagterrasoppervlak (kaart 6: D). Deze vertonen een diagonale stratificatie in subhorizontale planaire sets. Vaak komen één of meerdere niveaus met dunne opgevulde vorstspleten voor. Aan de bodem van de eolische sedimenten komt vaak een dun deflatiegrind voor, maar verspreide grindelementen kunnen ook voorkomen aan de basis van afzonderlijke sets. Dit laatste wijst op een synsedimentaire herwerking van de dekzanden.<sup>6</sup> Dit laatste gebeurde onder andere tijdens het Quartair, wanneer de aanwezige sedimenten door afspoeling of massabeweging onder normale of periglaciale omstandigheden langs zwakke hellingen herwerkt werden (kaart 6: H).<sup>7</sup>

<sup>6</sup> Jacobs et. al. 2001, 14-15.

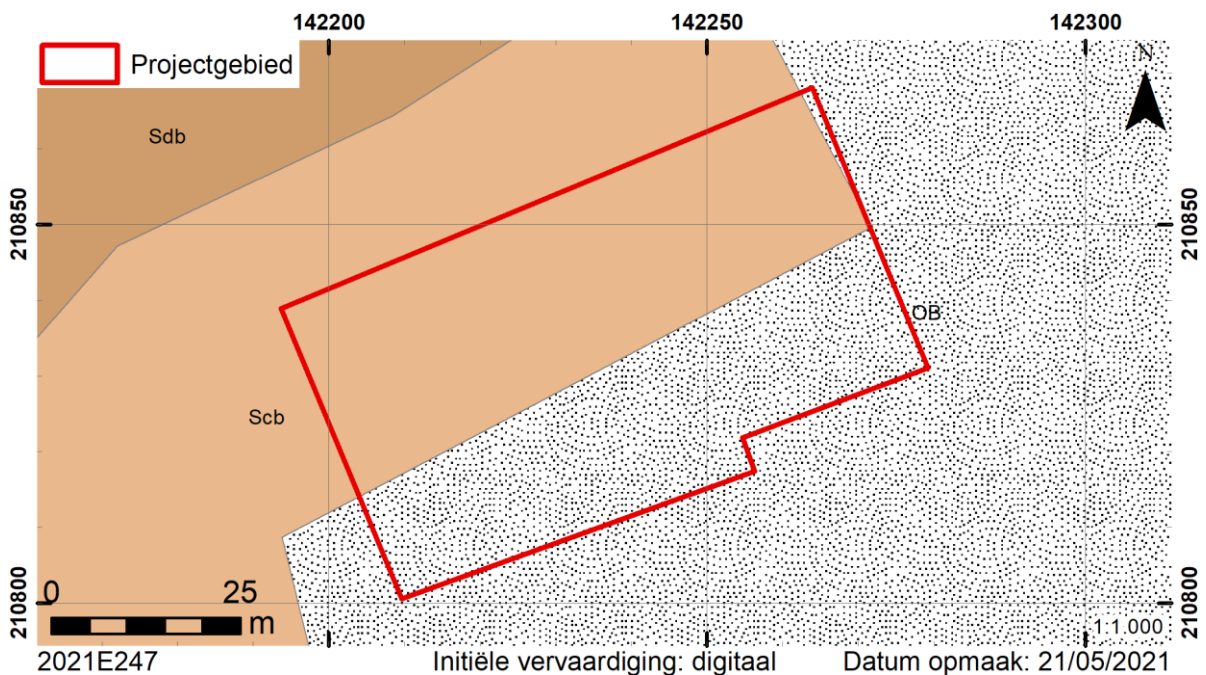
<sup>7</sup> Jacobs et. al. 2001, 18.





Kaart 6. Situering op de profieltypekaart van het Quartair (AGIV WMS).

Op de bodemkaart wordt het zuidelijke deel van het projectgebied omschreven als bebouwde zone (OB). In het noordelijke deel zou sprake zijn van matig droge lemige zandgronden met weinig duidelijke kleur B horizont (Scb). Deze bodems worden gekenmerkt door een bouwvoor van  $\pm 25$  cm dikte. Deze bedekt een weinig humeus bruine kleur B horizont van 20 tot 30 cm dik. Roestverschijnselen komen voor op 60-90 cm.<sup>8</sup>



Kaart 7. Situering op de bodemkaart (DOV, 2017).

<sup>8</sup> Van Ranst & Sys 2000, 141.

De potentiële bodemerosiekaart biedt geen informatie met betrekking tot het projectgebied.

#### 2.2.1.4. Aardkundige waarnemingen

In het kader van het bureauonderzoek werd geen bodemkundig onderzoek uitgevoerd. Bij het onderzoek aan de Hof ter Wellelaan, aan de overzijde van de spoorweg, werd de bodemopbouw echter wel bekeken. Hoewel de zone op de bodemkaart volledig omschreven staat als matig natte lemig zandbodems met een structuur B horizont (Sdb) kon tijdens het onderzoek vastgesteld worden dat er enkel sprake was van een A-C-profiel. Over het algemeen bestond de bodem uit twee A horizonten, waarvan de bovenste ± 30 cm dik was en rustte op de tweede A horizont van ± 35 cm dikte. Het archeologische niveau bevond zich tussen 11,28 en 11,83 m TAW.<sup>9</sup>

#### 2.2.2. Historische beschrijving

##### 2.2.2.1. Middeleeuwen

De oudste vermelding van het Waasland dateert uit 821, wanneer de Waasgouw vermeld wordt in een brief van Lodewijk de Vrome (778-840). Hierin wordt de *Pagus Wasia* beschreven als een administratief rechtsgebied binnen het Karolingische rijk. Het Waasland was vermoedelijk oorspronkelijk al een *dominium* of heerlijkheid.<sup>10</sup> Door het Verdrag van Verdun (843) werd de Schelde een belangrijke grens tussen West-Francia en Midden-Francia. Deze opdeling had vooral belangrijke gevolgen voor de geschiedenis van Beveren.<sup>11</sup> Vanaf 933 maakte het Waasland deel uit van het burggraafschap (kasselrij) van Gent.<sup>12</sup> Vanaf de 11<sup>de</sup> eeuw ontstonden langs de landweg tussen Antwerpen en Brugge de eerste kleine nederzettingen in het Waasland.<sup>13</sup> Één van deze nederzettingen was ook Beveren, voor het eerst schriftelijk vermeld in 1112 als *Beverne*, in meerdere oorkonden van medio/eind 12<sup>de</sup> eeuw ook vermeld als *Biverna* of *Beverna in Wasia*. In 1120 werd voor het eerst melding gemaakt van een heer van Beveren, namelijk 'Theodoricus de Beverna' (Diederik I van Beveren), kamerling van de graaf van Vlaanderen. Deze was vermoedelijk de bouwer van de eerste fase van de castrale motteburcht Singelberg<sup>14</sup>.

Het Land van Beveren ontstond in de 12<sup>de</sup> eeuw als afzonderlijk leengoed van de graaf van Vlaanderen, met een eigen leenhof en volledige rechtspraak onafhankelijk van de Keure van Waas. Beveren zelf kreeg op die manier een bestuurlijke centrumfunctie vanuit het bestuur van de heren van Beveren die regeerden vanuit hun kasteel op de Singelberg<sup>15</sup>. De heerlijkheid Land van Beveren behoorde tot in

---

<sup>9</sup> Reyns et. al. 2014, 15.

<sup>10</sup> Verwerft 2018, 43-45.

<sup>11</sup> Verwerft 2018, 46-

<sup>12</sup> De Maesschalck 2012, 66-67.

<sup>13</sup> Verwerft 2018, 43-45.

<sup>14</sup> De Meulemeester & Bartholomieux 2007, 75.

<sup>15</sup> Verwerft 2018, pp. 49-51.

1312 tot het huis van Diksmuide, nadien achtereenvolgens aan het huis van Bethune, Lodewijk van Nevers en Antoon van Bourgondië. In 1575 werd het in verschillende feodale goederen gesplitst, die in handen kwamen van de families de Croÿ en d’Arenberg; in de 17<sup>de</sup> eeuw werd de heerlijkheid Beveren tot baronie verheven.

Tot de 12<sup>de</sup> eeuw was het grootste deel van het Waasland bedekt door aaneengesloten bossen die gekend waren als het *Koningsforeest*. Aangrenzend hieraan lagen heidegronden en stuifzandgronden (*wastinen*). Deze laatste kunnen waarschijnlijk gesitueerd worden ter hoogte van de strook van stuifzandgronden die het Waasland min of meer in twee snijdt.<sup>16</sup> Het geheel van bossen en wastinen was de exclusieve eigendom van de Karolingische vorsten en later (vanaf de 9<sup>de</sup> eeuw) van de graven van Vlaanderen, die deze gronden gebruikten als geprivilegieerd jachtgebied. Algemeen wordt aangenomen dat er hierdoor geen mogelijkheid was voor de ontwikkeling en groei van nederzettingen in het Wase binnengebied voor de 13<sup>de</sup> eeuw. Recent archeologisch onderzoek wijst echter op een vroegere aanwezigheid van erven in het meer centrale deel van het Waasland. Een eerste duidelijke aanwijzing hiervoor was de aanwezigheid van een erf uit de 10<sup>de</sup> eeuw in het centrum van Beveren.<sup>17</sup> Een belangrijker bewijs hiervoor is echter het palynologisch onderzoek dat werd uitgevoerd voor een vroegmiddeleeuwse site in Sint-Niklaas. Hierbij kon worden vastgesteld dat er toen reeds sprake was van een sterke menselijke exploitatie van het landschap.<sup>18</sup>

Na 1200 werd er echter gestart met een grootschalige ontginning van het *Koningsforeest*. Dit gebeurde hoofdzakelijk onder invloed van de graven zelf, de kerkelijke instellingen, alsook enkele pioniers. Bij deze ontginning werden de oude loofbomen gekapt en werden de gronden in gebruik genomen als landbouwareaal. Deze ontginningsbeweging had uiteraard een grote invloed op de demografische, landschappelijke en cultuurhistorische ontwikkeling van het Waasland.<sup>19</sup>

De omgeving van het projectgebied wordt – voor zover deze nog niet opgenomen zijn in de verharde zones – gekenmerkt door de aanwezigheid van bolle akkers. Er kan redelijkerwijs van uitgegaan worden dat ook binnen het projectgebied sprake was van een dergelijke bolle akker. Op basis van historische en archeologische gegevens kan deze landbouwvorm gedateerd worden omstreeks de 15<sup>de</sup> eeuw. Hierbij werd de koepelvorm van de akker aangezet van op het oorspronkelijke oppervlak, wat tijdens archeologische onderzoeken kon worden vastgesteld door de graafsporen die gradueel dalen naar de gracht toe. Deze daling doet zich algemeen voor over een afstand van 8 tot 10 m ten opzichte van de grachtrand. Het centrum van het perceel blijft vrijwel steeds onaangeroerd. Door de aanleg van

---

<sup>16</sup> Verhulst 1995,117.

<sup>17</sup> Van Neste & De Puydt 2019.

<sup>18</sup> Van Neste & De Puydt 2020.

<sup>19</sup> Verwerft 2018, 45-46.

de helling werd het oorspronkelijke niveau ter hoogte van de gracht met 60 tot 80 cm verlaagd. De grond die hierbij vrijkwam was over het algemeen minder interessant voor landbouwdoeleinden en werd vermoedelijk naar het centrum van de akker gebracht en open gespreid. Voor de ophoging van de bolle akkers was echter meer grond nodig dan gerecupereerd kon worden door het in helling leggen van de kavels. De grond hiervoor werd bekomen bij de aanleg van brede en diepe grachten aan de randen van de kavels.

Voor het graven van de grachten werd begonnen vanaf de basis van de reeds gegraven helling (60-80 cm onder het oorspronkelijke maaiveld). Eerst werd een strookvormige verdieping gemaakt over een breedte van 3 tot 4 m en een diepte van 40-50 cm. Centraal daarin werd de scheidinggracht gegraven met een breedte en diepte die varieerde tussen 1 en 1,5 m. Hierdoor ontstond aan weerszijden een terras van  $\pm 1$  m breed. Op deze terrassen werden vaak bomen zoals eik, beuk, wilg, plataan of (vanaf het midden van de 17<sup>de</sup> eeuw) populier geplant. De vrijgekomen grond werd op het hellend terrein geplaatst en met een molbord opgevoerd en verspreid over de kavel. Door gebruik te maken van deze techniek moest de graver de grond maximaal anderhalve meter opwerpen, terwijl het hoogteverschil tussen het centrum van de akker en de bodem van de gracht 3 tot 3,5 m bedroeg. Ten gevolge van de opvulling van deze grachten, de omliggende terrassen en de afgegraven randen door nivellerende beploeging ontstaat een beeld van een "schijngracht" die tot 8 m breed kan zijn<sup>20</sup>

Naast deze brede grachten kunnen bolle akkers ook gewone perceelgrachten hebben aan maximaal twee zijden. Dergelijke grachten hebben een gemiddelde breedte en diepte van 1 tot 1,5 m ten opzichte van de oorspronkelijke akkerrand en zijn niet trapvormig aangelegd. Of deze gewone grachten voorkomen is afhankelijk van de benodigde grond voor de ophoging van de akker, het afwateringssysteem van de diepere grachten en de al dan niet gelijktijdige aanleg van aangrenzende bolle akkers. Over het algemeen komen echter enkel de bredere en diepere grachten voor.<sup>21</sup>

---

<sup>20</sup> Van Hove 1997, 299-303.

<sup>21</sup> Van Hove 1997, 304-305.

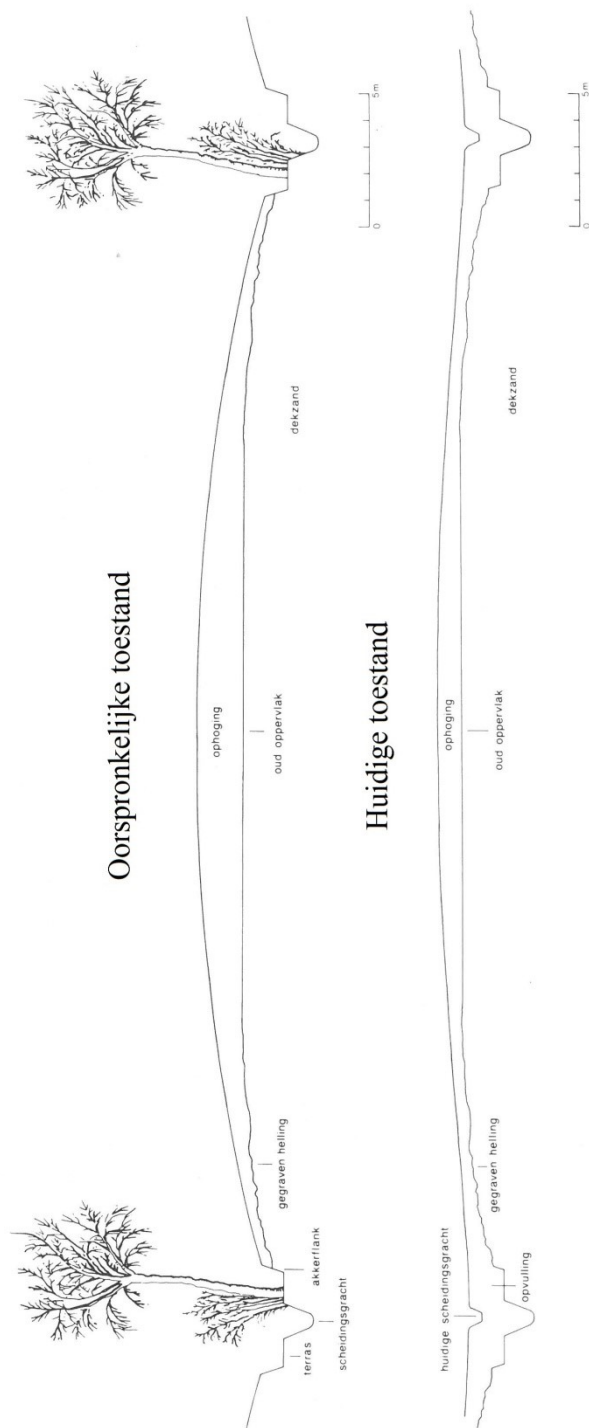


Fig. 3. Profiel van een bolle akker bij de aanleg en nu (Van Hove 1997, 300).

#### 2.2.2.2. Nieuwe tijd

Hoewel het projectgebied momenteel in het noorden begrensd wordt door de Kruibekesteenweg, lag de “historische” Kruibekesteenweg verder weg. De weg vormde de verbinding tussen het centrum van Beveren en de gemeente Kruibeke. Tot de 17<sup>de</sup> eeuw was deze gekend als de *Bosstraat*. De weg vertrok aan de Grote Markt en ging over de Puiput, het gebied ten zuiden van het projectgebied, naar Kruibeke. Deze verbinding was toen nog niet volledig recht getrokken. Het deel vanaf de spoorweg naar Kruibeke

toe kreeg pas in het begin van de 20<sup>ste</sup> eeuw de naam *Cruybeekschen Steenweg*.<sup>22</sup> Deze laatste vormde de oostelijke grens van de wijk die gekend was als *Den Tweeden Grooten Bosch*. Deze zone omsluit onder andere het Hof ter Welle en het Bosdamkasteel.<sup>23</sup> De gronden die begrensd werden door de Peperstraat (en in het verlengde de huidige Stationsstraat en Kruibekesteeweg) in het oosten, de Hendrik Consciencestraat in het zuiden, de Bosdamlaan in het westen en de Oude Zandstraat in het noorden behoorden tot het domein Kretenborch. Ter hoogte van de hoek van de Oude Zandstraat met de Bosdamlaan stond een omweld gebouw dat aanvankelijk dienst deed als pastorie. De naam zou een samenstelling zijn van *Kreten* (gillen, kibbelen) en *Borg* (burcht of berg). Oorspronkelijk zou de naam verwijzen naar een plaats waarover geschillen waren maar later werd dit veralgemeend naar huizen en herbergen. Vanaf de jaren 1520 was het domein in handen de familie Dansaert, waaruit meerdere schepenen, griffiers en baljuws afkomstig waren. In 1644 werd het domein verkocht en wijzigde de schrijfwijze naar Cretenborgh. In de 18<sup>de</sup> eeuw werd de woning grondig onder handen genomen en kreeg het de naam “Bosdamkasteel” (kaart 20: archeologisch element 39027).<sup>24</sup>

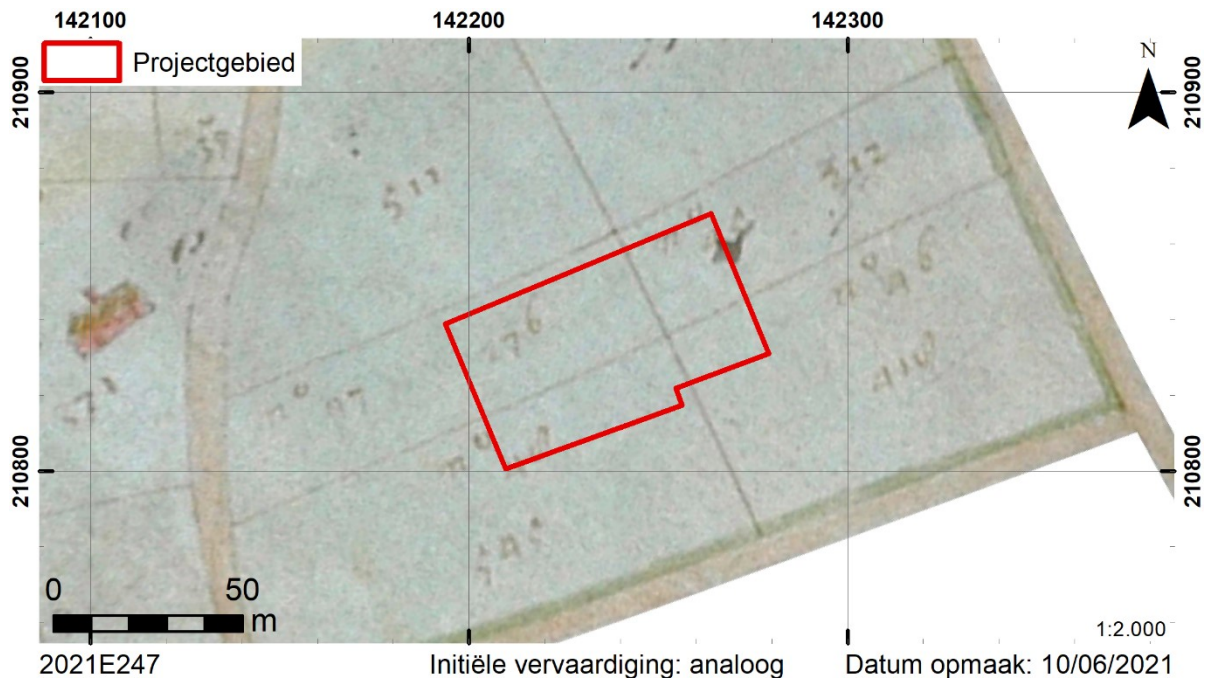
Op de wijkkaart, die in 1666 opgesteld werd door Antonius Van Landeghem, lijkt het projectgebied deel uit te maken van verschillende percelen. Min of meer centraal is een ONO-WZW-grens te zien, ter hoogte van perceel 559N3 bevond zich een NNW-ZZO-grens. De kaart laat toe om te stellen dat binnen het projectgebied geen bebouwing aanwezig was.

---

<sup>22</sup> Drieghe 2004, 51-52.

<sup>23</sup> Drieghe 2004, 102-103.

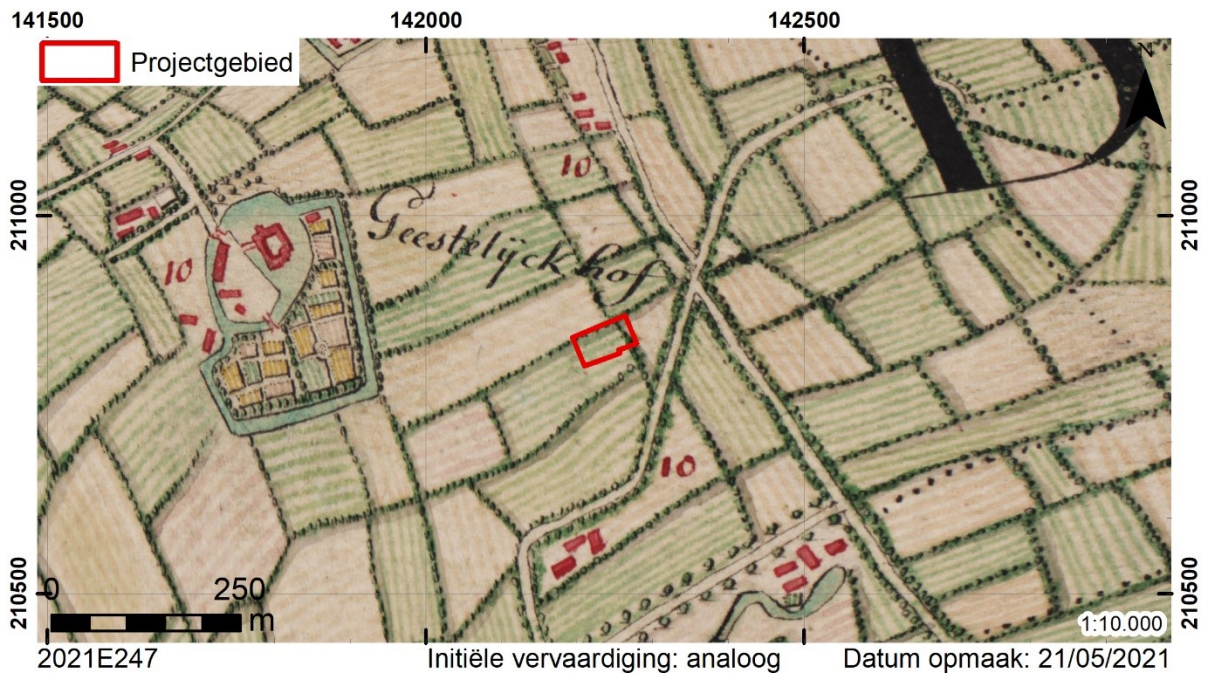
<sup>24</sup> Drieghe 2004, 188.



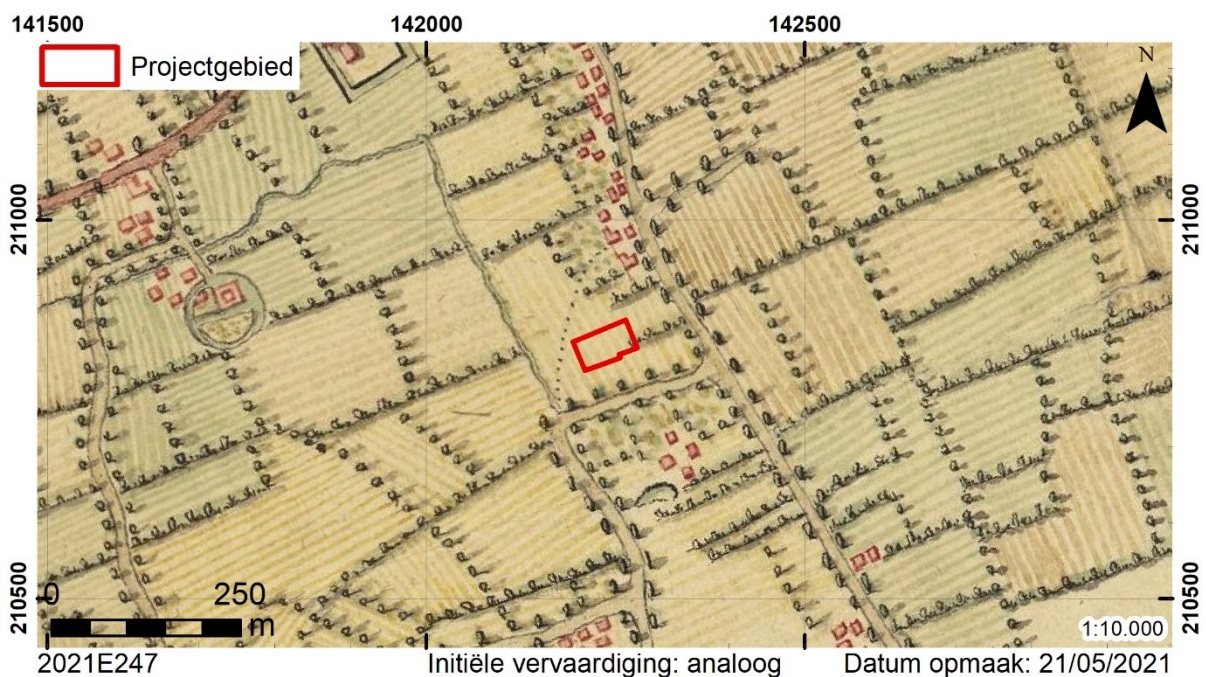
Kaart 8. Situering op de parochiekaart van *Den Tweeden Grooten Bosch*, in 1666 opgesteld door Antonius Van Landeghem<sup>25</sup>.

Wanneer we de 17<sup>de</sup>-eeuwse kaart vergelijken met de Ferrariskaart, opgesteld tussen 1771 en 1778, zijn er enkele opmerkelijke verschillen. Voornamelijk het ontbreken van een weg ten noorden en westen van het projectgebied valt op. Dit kan waarschijnlijk verklaard worden met behulp van de figuratieve kaart van de ontworpen steenweg tussen Zwijndrecht en Sint-Niklaas, opgesteld in 1786. Op deze kaart wordt de weg ten noorden en westen van het projectgebied namelijk aangeduid met een stippellijn, wat lijkt te wijzen op een eenvoudige landweg. Beide kaarten tonen wel aan dat het projectgebied een zuiver agrarisch gebruik kende.

<sup>25</sup> Rijksarchief te Gent, AR21-1795.



Kaart 9. Situering op de Ferrariskaart (AGIV WMS).

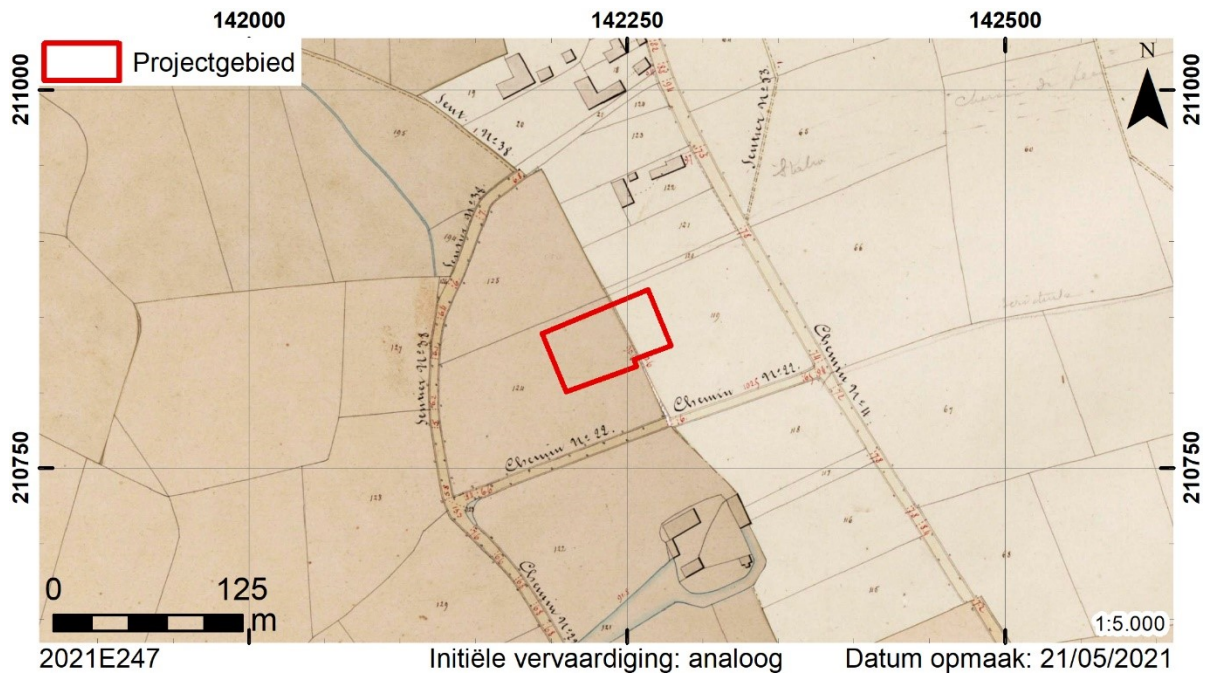


Kaart 10. Situering op een figuratieve kaart van de ontworpen steenweg tussen Zwijndrecht en Sint-Niklaas, opgesteld omstreeks 1786 ([www.cartesius.be](http://www.cartesius.be)).

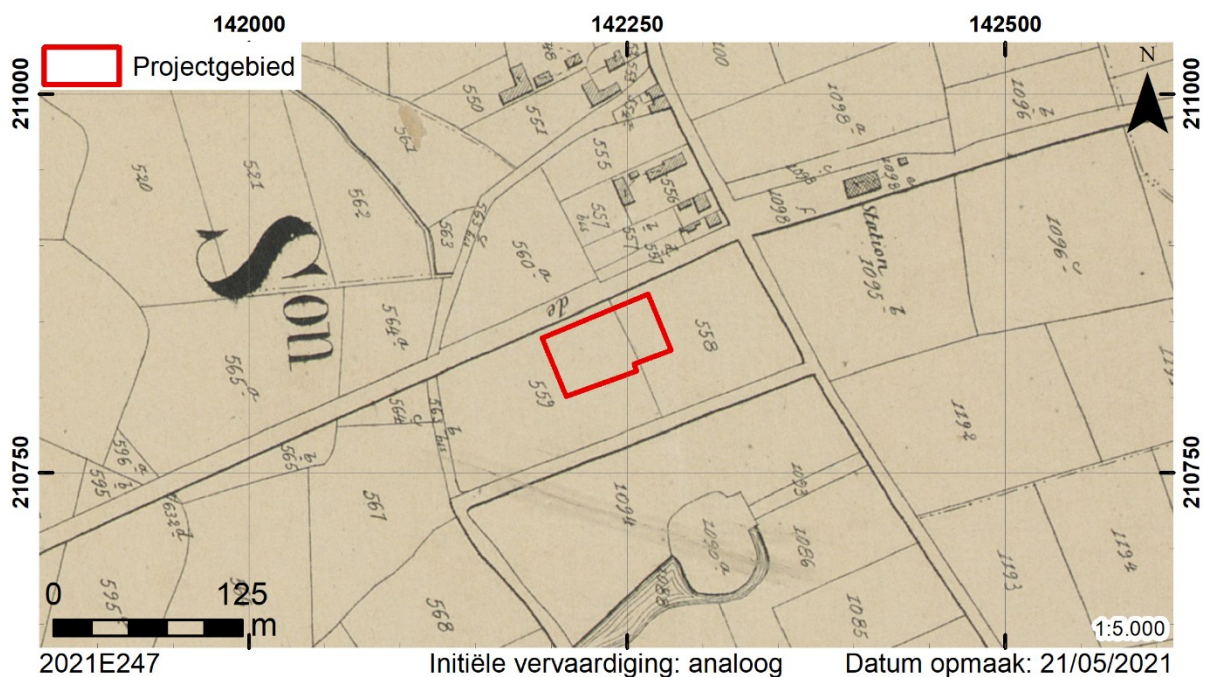
### 2.2.2.1. Nieuwste tijd

De 19<sup>de</sup>-eeuwse kaarten geven duidelijk de aanpassingen weer ten gevolge van de aanleg van de spoorweg. De invloed hiervan op het projectgebied zelf lijkt echter eerder beperkt te zijn. Op beide kaarten is duidelijk zichtbaar dat het projectgebied in deze periode deel uitmaakte van twee aparte percelen. De ONO-WZW-opdeling lijkt hierbij verdwenen te zijn. Het westelijke perceel op de kadastrakaart van Popp vormde met het nummer 559 de basis voor de huidige kadastrale identificatie.



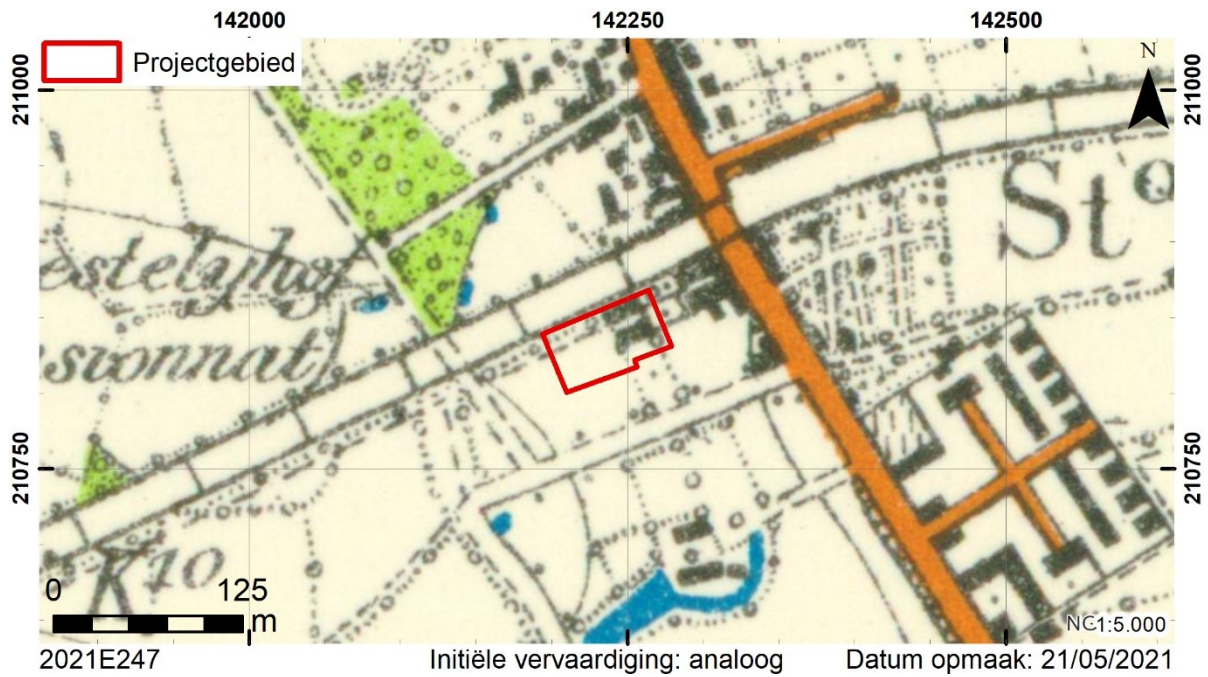


Kaart 11. Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).

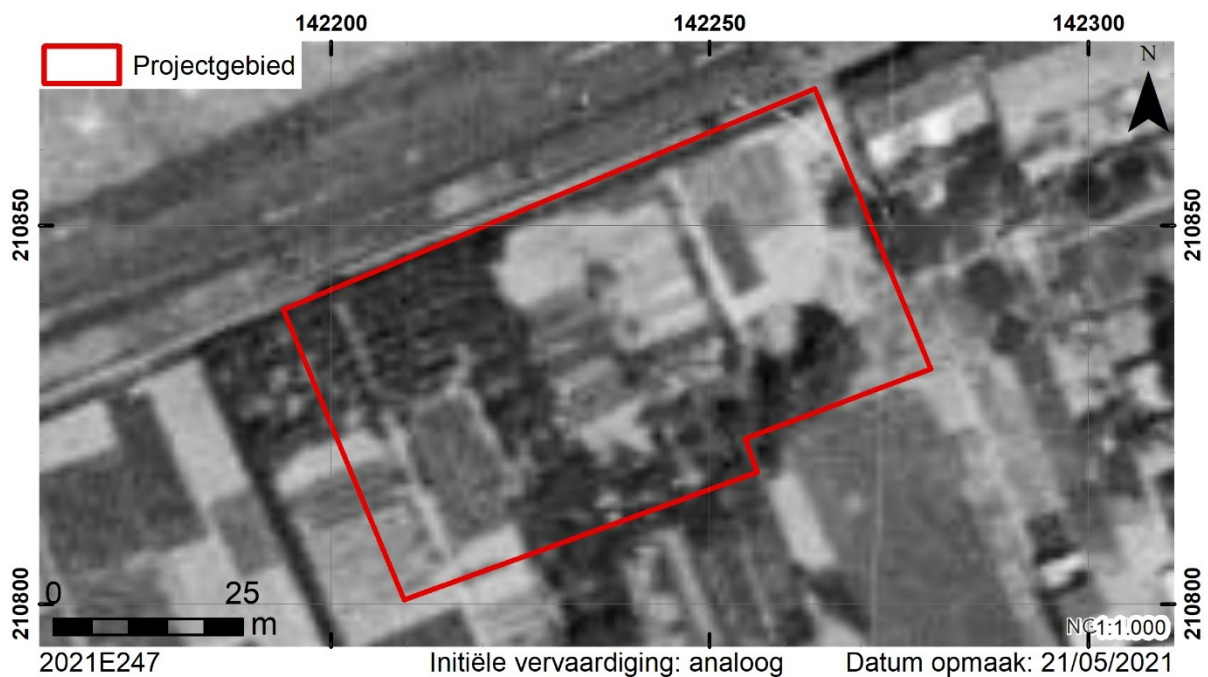


Kaart 12. Situering op de kadastrakaart van Popp (AGIV WMS).

De eerste bebouwing verschijnt pas in het begin van de 20<sup>ste</sup> eeuw (kaart 13). Het gaat om twee gebouwen in het oostelijke deel van het projectgebied. Deze zijn nog steeds zichtbaar op de kaart van 1939 maar kunnen niet meer onderscheiden worden op de luchtfoto die in de periode 1947-1954 (kaart 14) genomen werd. Het westelijke deel werd ingenomen door landbouwland en een boomgaard. Beide werden doorsneden door een weg(el) die parallel aan de westelijke grens liep. Het oostelijke deel lijkt opgedeeld te zijn in meerdere kleine delen.



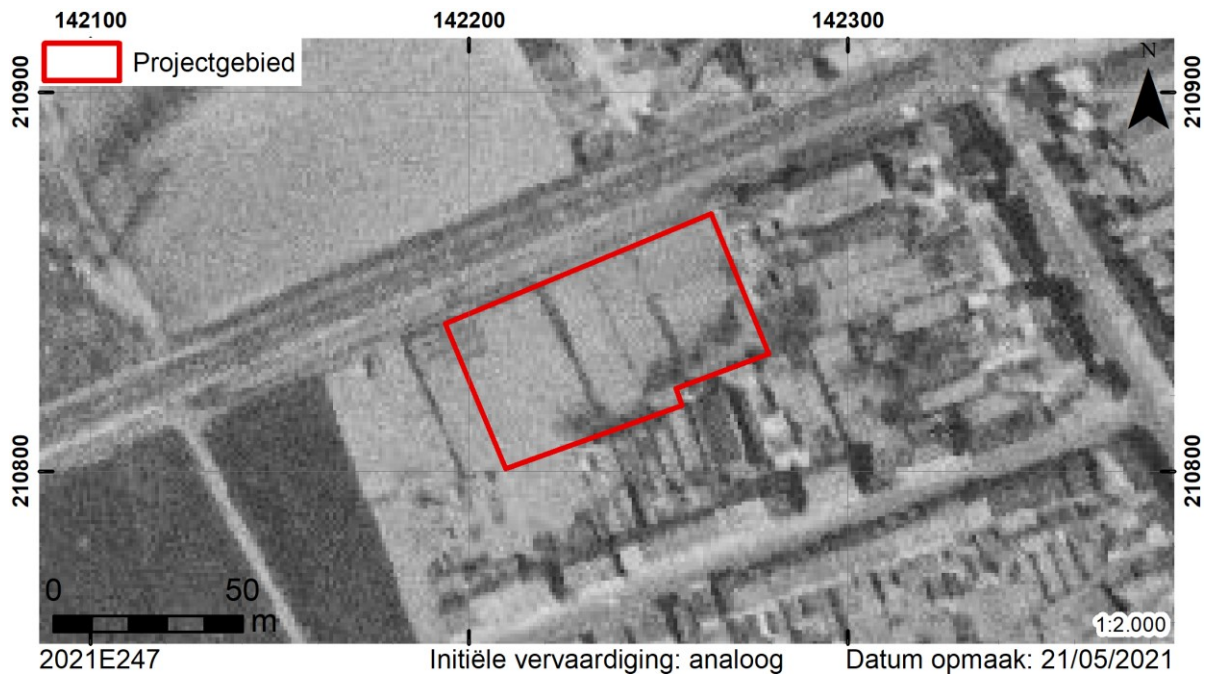
Kaart 13. Situering op de topografische kaart van 1904 (NGI - ArcGIS Online).



Kaart 14. Situering op een luchtfoto uit de periode 1947-1954 (NGI - ArcGIS Online).

Op de luchtfoto uit 1971 lijkt het projectgebied opgedeeld te zijn in drie min of meer gelijke delen. Het centrale deel werd mogelijk bijkomend opgesplitst. De landweg uit het midden van de 20<sup>ste</sup> eeuw is hierop niet meer te onderscheiden. Mogelijk verloor deze zijn functie door de toegenomen bebouwing aan de Hendrik Consciencestraat (voorheen Kuipersdam en Kleine Armstraat genoemd<sup>26</sup>) ten zuiden van het projectgebied.

<sup>26</sup> Drieghe 2004, 209.



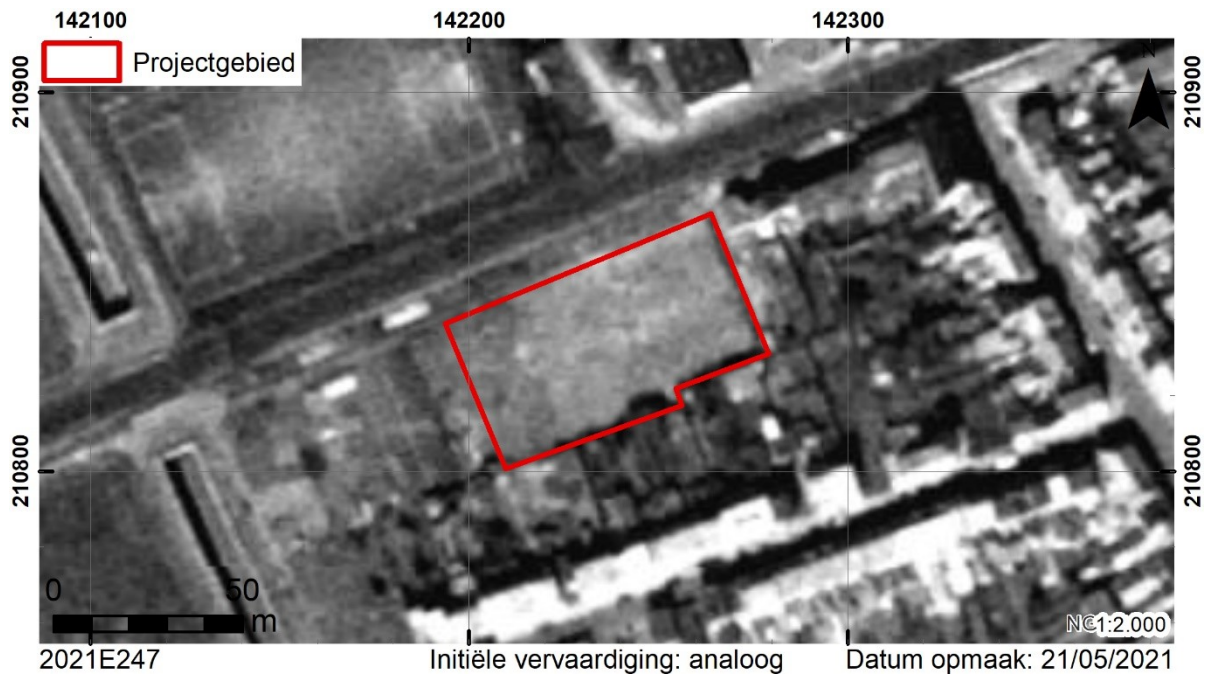
Kaart 15. Situering op een luchtfoto uit 1971 (AGIV WMS).

De opdeling van 1971 bleef minstens tot 1988 behouden. Hoewel het dan hoofdzakelijk ingenomen werd door grasland, zijn in de zuidelijke helft van het centrale deel meerdere bomen aanwezig.



Kaart 16. Situering op een luchtfoto uit 1988 (AGIV WMS).

De opdeling van het perceel lijkt in de jaren 1990 te verdwijnen. Op een luchtfoto uit 1995 zijn geen grachten meer zichtbaar. Het precieze landgebruik is niet duidelijk af te leiden uit de foto. Mogelijk was toen al sprake van een parkeerzone.



Kaart 17. Situering op een luchtfoto uit 1995 (NGI - ArcGIS Online).

Ten laatste tegen 2002 lijkt het projectgebied grotendeels zijn huidige vorm te verkrijgen. Het terrein lijkt volledig braak te liggen. In de zuidoostelijke hoek werd een gebouw opgericht, wat vermoedelijk de garage is die hier nog steeds staat. In het centrale deel werd een verharde zone aangebracht waar verlichtingspalen werden aangebracht. Deze zijn nog steeds aanwezig.



Kaart 18. Situering op een luchtfoto uit 2002 (AGIV WMS).

Behalve een inperking van de westelijke zijde van de parkeerzone door de oprichting van een woning tussen 18 februari 2013 en 8 maart 2014, alsook de aanleg van een voetpad met verlichting aan de noordzijde, bleef de invulling tot op heden hetzelfde.



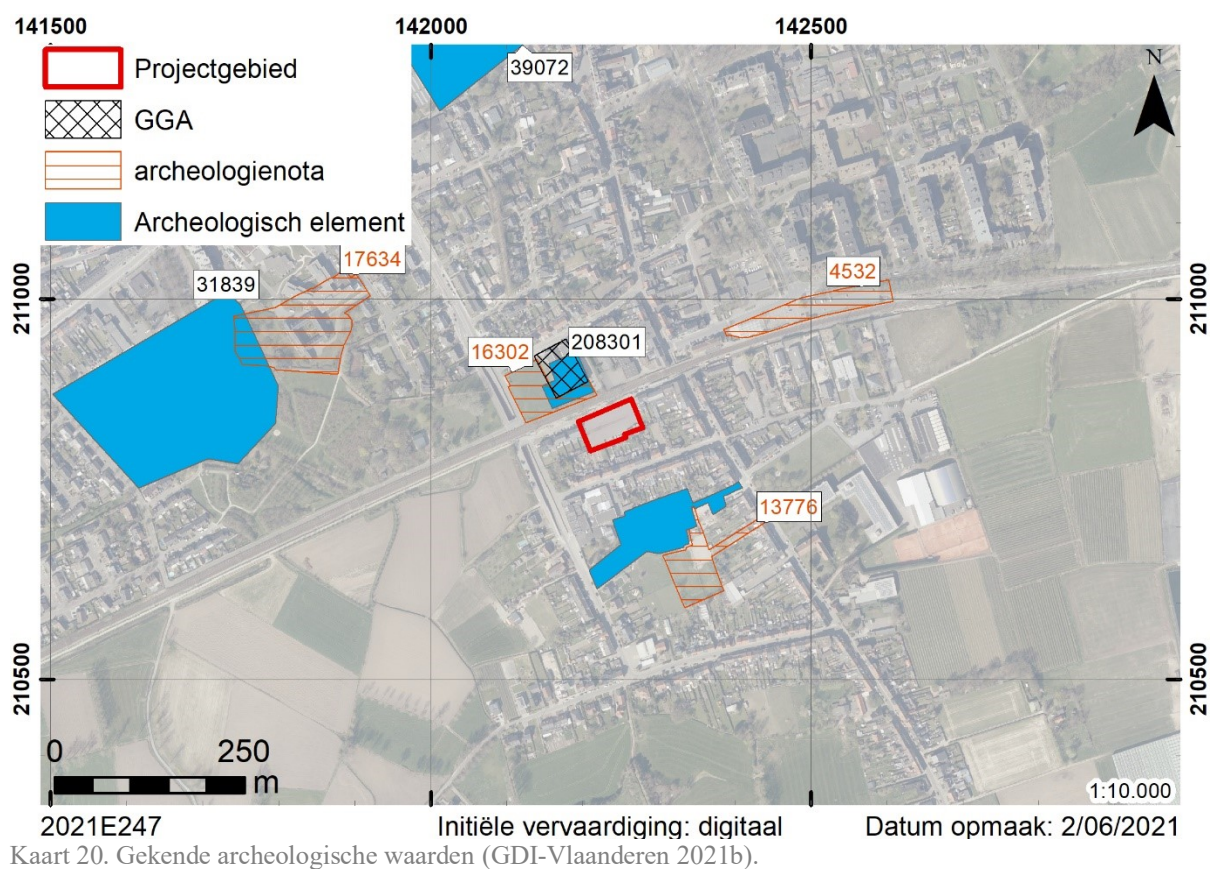
Kaart 19. Situering op de meest recente luchtfoto (AGIV WMS).

### 2.2.3. Archeologisch kader

In de omgeving van het projectgebied zijn meerdere archeologische waarden gekend. De hofstede Kretenborch (archeologisch element 39072) werd reeds besproken in §2.2.2.

Een tweede omwalde site bevond zich ten westen van het projectgebied: het Hof ter Welle (archeologisch element 31839). Archeologische onderzoeken gingen door in 1994, 1995, 2006, 2008 en 2015. Historisch gezien vormde het Hof ter Welle een van de minder belangrijke achterlenen van het Land van Beveren. De oudst gekende (indirecte) vermelding gaat terug tot 1291, wanneer *Messire Wautiers de Welle* vermeld wordt als leenman van de heer van Beveren. Het Hof ter Welle zou zowat 200 jaar in handen blijven van de familie Vilain tot het in de eerste helft van de 16<sup>de</sup> eeuw in minder duidelijke omstandigheden overging naar de familie van Pottelsberghe die het goed tot het einde van de eeuw in bezit zou houden. In 1599 werd het Hof ter Welle aangekocht door Gregorio del Plano, een van herkomst Spaanse koopman die resideerde in Antwerpen. De familie del Plano zou het hof meer dan 100 jaar in bezit houden. De laatste erfgename verkocht in 1723 het hof van Welle (het kasteel met het neerhof, maar zonder de heerlijke rechten) aan Anna Francisca Piers, dochter van de burgemeester van Beveren. In 1727 richtten de geestelijke dochters met toestemming van de bisschop van Gent een nieuwe congregatie in het leven: Zusters van Onze-Lieve-Vrouw-Presentatie, een gemeenschap van gelijkgezinden onder het gezag van een vrij gekozen overste. De hoofdzetel van de congregatie verhuisde in 1881 naar de Kloosterstraat in Beveren. De laatste zusters verlieten omwille van veiligheidsredenen in 1988 definitief het Hof ter Welle. De zorgfunctie op het Hof ter Welle verdween niet, maar werd bestendig door VZW Dienstencentrum, een door de Vlaamse overheid

erkende en gesubsidieerde vereniging met als kernopdracht de opvang en begeleiding van jongeren (en hun gezinnen) in problematische opvoedingsituaties via residentiële opvang, een dagcentrum en thuisbegeleiding. Ondertussen waren het kasteel en de onmiddellijke omgeving in 1974 als monument beschermd en werd het hof in 1978 aangekocht door de gemeente Beveren ten behoeve van het OCMW. In 1980 kocht de gemeente Beveren het goed aan van het OCMW. Een eerste restauratiefase ging door tussen 1997 en 2000. In april 2015 startte de tweede restauratiefase (binnenrestauratie). Deze vormde de aanleiding voor het archeologisch onderzoek op de binnenkoer en in de kelderruimtes van het kasteel. Tijdens dit laatste onderzoek kon worden vastgesteld dat het hof voorafgegaan werd door een laatmiddeleeuwse vlaknederzetting, gevolgd door een site met walgracht en opgehoogd wooneiland.<sup>27</sup>



De dichtstbijzijnde gekende site betreft de Hof ter Wellelaan (archeologisch element 208301). Het item verwijst naar een proefsleuvenonderzoek, gevolgd door een vlakdekkende opgraving, op de site gekend als Beveren-Hof ter Wellelaan. De vlakdekkende opgraving werd in 2013 uitgevoerd door All-Archeo bvba<sup>28</sup>. De resultaten bleven beperkt tot een greppel en enkele paalsporen uit de ijzertijd, een waterkuil uit de vroeg-Romeinse tijd en enkele greppels uit de volle tot late middeleeuwen.

<sup>27</sup> Van Roeyen 2016.

<sup>28</sup> Reyns *et al.* 2014.

Voor de zone onmiddellijk ten westen van het opgegraven areaal werd een archeologienota (16302<sup>29</sup>) opgesteld. Aangezien het proefsleuvenonderzoek – dat de aanleiding vormden voor de opgraving – reeds aangetoond had dat deze zone ernstig verstoord was, was een bijkomend onderzoek niet meer nodig.



Kaart 21. Allesporenkaart van het onderzoek aan de Hof ter Wellelaan ten opzichte van het huidige projectgebied (Naar: Reyns et al. 2013, 36).

Opmerkelijk is dat de officiële inventaris van de archeologische elementen geen melding maakt van de site die zich ten zuiden van het huidige projectgebied en onmiddellijk ten noorden van archeologienota 13776 bevindt. Bij een proefsleuvenonderzoek in het kader van de ontwikkeling van een nieuwbouwproject tussen de Hendrik Consciencestraat en de Kruibekesteenweg (nu Walhof) werden resten gevonden van een erfgracht en laatmiddeleeuwse bewoning.<sup>30</sup> Bij de daaropvolgende opgraving werden resten gevonden vanaf de ijzertijd, waaronder een waterput. Daarnaast werd veel materiaal gevonden uit de volle middeleeuwen en de nieuwe tijd. De site met walgracht bleef vervolgens in gebruik tot het begin van de 20<sup>ste</sup> eeuw, hoewel de gracht wel deels gevuld werd in de loop van de 18<sup>de</sup> eeuw.

<sup>29</sup> Van Eynde & Horemans 2020.

<sup>30</sup> De Beenhouwer et. al. 2017.

In het kader van de oprichting van bijkomende appartementen onmiddellijk ten zuiden van deze laatste site werd voorlopig enkel een bureauonderzoek opgesteld (archeologienota 13776<sup>31</sup>).

Bij twee andere archeologienota's was geen bijkomend onderzoek vereist. Voor de herinrichting van het station van Beveren (archeologienota 4532<sup>32</sup>) zouden de geplande werken niet dieper reiken dan de reeds aanwezige versterking. Bij de nieuwbouw van het woonzorgcentrum aan de Cretenborchlaan (archeologienota 17634<sup>33</sup>) was reeds een aanzienlijk deel van de ondergrond ernstig verstoord door een voorafgaand kloostergebouw met kelder. Het resterende deel was te beperkt om zinvolle kenniswinst op te kunnen leveren bij een verder onderzoek.

#### 2.2.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

De ondergrond binnen het projectgebied werd hoofdzakelijk gevormd door de afzetting van eolische lemig zandige sedimenten die vervolgens plaatselijk herwerkt werden. Binnen deze sedimenten was sprake van enige bodemvorming. Volgens de bodemkaart zou er sprake zijn van een weinig duidelijke kleur B horizont. Of deze daadwerkelijk aanwezig is, valt ten eerste te betwijfelen. Een onderzoek aan de overzijde van de spoorweg wees reeds uit dat daar enkel sprake was van een A-C-profiel ondanks de melding van een B horizont op de bodemkaart. Daarenboven heeft het projectgebied meerdere wijzigingen ondergaan in de loop van de 20<sup>ste</sup> eeuw, waaronder bebouwing in de oostelijke helft, de opdeling van het perceel door middel van (minstens) drie grachten, bebouwing en – vooral – de inrichting van de huidige parking.

De beschikbare historische gegevens wijzen hoofdzakelijk op een agrarisch gebruik vanaf de 15<sup>de</sup> eeuw. Ten laatste in de 16<sup>de</sup> eeuw maakte het projectgebied deel uit van het domein van Cretenborch. In deze periode lijkt het een onderdeel te vormen van twee grotere percelen, een situatie die behouden blijft tot het begin van de 20<sup>ste</sup> eeuw.

#### 2.2.5. Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

Hoewel het projectgebied op slechts 80 m van een (zijarm van een) natuurlijke waterloop gelegen is, onderzoek wijst op het belang van de nabijheid van open water voor de aanwezigheid van steentijd artefactensites<sup>34, 35</sup> en de bodemkaart melding maakt van een B horizont in de noordelijke helft ( $\pm 1\,770\text{ m}^2$ ) van het projectgebied, wordt de kans klein geacht dat er daadwerkelijk steentijd artefactensites bewaard zouden zijn gebleven. De bodemkaart werd namelijk opgesteld voorafgaand aan de algemene verkaveling van de (omliggende) zone en de aanleg van de parking. Dit vermoeden

---

<sup>31</sup> Claus 2020.

<sup>32</sup> De Gryse et. al. 2017.

<sup>33</sup> Van Neste 2021.

<sup>34</sup> De Bie et. al. 2019, 49.

<sup>35</sup> Van Gils et. al. 2019, 7; 38.



wordt verder bestendigd door de vaststellingen bij het onderzoek aan de Hof ter Wellelaan, waar in plaats van de B horizont telkens een A-C-profiel vastgesteld werd. Daarenboven is op het digitaal terreinmodel duidelijk te zien dat het projectgebied opmerkelijk lager ligt dan de omliggende gronden (kaart 4). Voor het projectgebied wordt dan ook een lage verwachting voor steentijd artefactensites vooropgesteld.

Bij het onderzoek aan de overzijde van de spoorweg werden wel resten uit de ijzertijd en (vroeg-) Romeinse tijd gevonden. Ook de opgraving aan de Hendrik Consciencestraat, ten zuiden van het projectgebied, leverde resten uit de ijzertijd op. Gezien de ligging tussen beide zones kan een eerder hoge verwachting voor resten uit deze perioden geponeerd worden.

Voor de middeleeuwen kan geen specifieke verwachting naar voor geschoven worden. Hoewel bij de opgraving aan de Hendrik Consciencestraat bewoningssporen uit de volle en late middeleeuwen werden aangetroffen, konden deze in verband gebracht worden met de (latere) omwalde site. Hun aanwezigheid impliceert dan ook niet onmiddellijk dat binnen het huidige projectgebied relevante sporen uit deze periode aanwezig zullen zijn. Dit wordt onder andere geïllustreerd door het feit dat de middeleeuwse sporen aan de Hof ter Wellelaan beperkt bleven tot enkele greppels. Algemeen geldt dan ook een matige verwachting voor resten uit de middeleeuwen.

Historische kaarten vanaf de 17<sup>de</sup> eeuw wijzen op een agrarische invulling van het projectgebied. Naar analogie met andere sites in de omgeving kan verondersteld worden dat deze functie teruggaat tot omstreeks de 15<sup>de</sup> eeuw, wanneer het Wase agrarische landschap grotendeels vorm kreeg met de aanleg van de bolle akkers. Resten uit de nieuwe tijd zullen waarschijnlijk enkel verband houden met agrarische activiteiten en weinig relevant zijn. Ook uit de nieuwe tijd worden geen relevante archeologische resten verwacht.

#### 2.2.6. Impact van de werken

In de memorie van toelichting bij het Onroerendergoeddecreet wordt bij verkavelingen steeds uitgegaan van een totale verstoring:

“... De rechtstreekse impact van de vergunde werken is [...] relatief beperkt, in tegenstelling tot andere stedenbouwkundige vergunningen: het gaat veelal enkel om de aanleg van wegenis en nutsleidingen. De grootste impact op de ondergrond van verkavelingvergunningen ligt evenwel in de woningen en aanhorigheden die later gerealiseerd zullen worden binnen de verkaveling. De verkavelingvergunning is echter de eerste stap in dit proces en de verkavelaar is degene die het initiatief voor de ontwikkeling neemt, waardoor dit de meest aangewezen fase is om het archeologisch onderzoek uit te voeren. Door het ontbreken van grootschalige ingrepen in de bodem in deze fase, houden

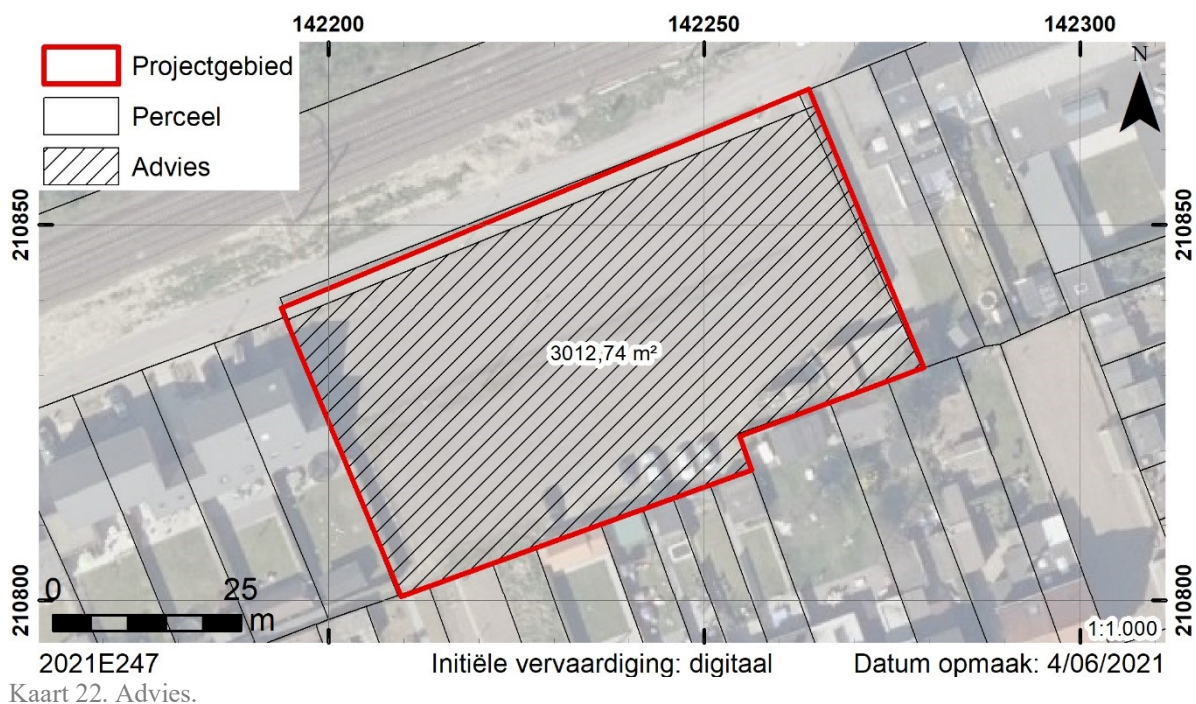
de vrijstellingen voor het bijvoegen van een bekrachtigde nota geen rekening met de aspecten rond de oppervlakte van de ingreep in de bodem”.

Dientengevolge kan gesteld worden dat bij de geplande werkzaamheden al het mogelijk aanwezige archeologische erfgoed vernield zal worden. Het is dan ook noodzakelijk dat de aan- dan wel afwezigheid van archeologisch erfgoed vastgesteld wordt door verder onderzoek.

Hierbij moet wel de kanttekening geplaatst worden dat de zone van het voetpad reeds verstoord werd door ondergrondse nutsleidingen.

### 2.2.7. Advies

De ondergrond binnen het projectgebied werd in enige mate verstoord door recente bodemingrepen. Omwille hiervan is de kans zeer klein dat er nog sprake zal zijn van een bewaarde B horizon die volgens de bodemkaart aanwezig zou zijn in de noordelijke helft van het projectgebied. De beschikbare gegevens laten echter niet toe om te stellen dat de verstoring dermate is dat alle archeologische sporen vernield zullen zijn. Dit dient vastgesteld te worden door een bijkomende prospectie met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven. Aangezien de zone die ingericht zal worden als voetpad reeds verstoord is, kan deze uitgesloten worden van het bijkomende onderzoek. Het resterende deel heeft een oppervlakte van 3 012,74 m<sup>2</sup>. Aangezien het gehele terrein in gebruik is als parkeerzone en deze functie zo lang mogelijk behouden moet blijven, is het niet mogelijk om dit bijkomende onderzoek reeds uit te voeren. Omwille van de opsplitsing van de verkaveling zal het verdere onderzoek eveneens in twee fasen moeten verlopen.



Kaart 22. Advies.

### 3. Synthese

In het kader van het bureauonderzoek werden meerdere onderzoeksvragen vooropgesteld. Onderstaand zullen deze bondig beantwoord worden:

- Wat zijn de gekende landschappelijke en aardkundige gegevens?
  - o Het projectgebied is gelegen op de rug van de Wase cuesta. De ondergrond werd hoofdzakelijk gevormd door eolische afzettingen die lokaal herwerkt werden. In de lemig zandige afzettingen ontwikkelde zich een B horizont die in de loop van de 20<sup>ste</sup> eeuw echter vernield werd.
- Wat is het historisch landgebruik? Welke invloed kan dit hebben gehad op de bewaring van eventueel archeologisch erfgoed?
  - o Historische gegevens wijzen op een agrarisch gebruik vanaf de 15<sup>de</sup> eeuw. In de vroege 20<sup>ste</sup> eeuw werd het terrein deels bebouwd, waarna het opnieuw een agrarische functie kreeg. Ten laatste tegen 2002 werd de huidige parking gerealiseerd.
  - o Het langdurige gebruik als landbouwland zal een relatief beperkte impact gehad hebben op de ondergrond. De bebouwing in het begin van de 20<sup>ste</sup> eeuw kan de bodem wel enigszins verstoord hebben. Dit zal ook het geval zijn voor de grachten die aangelegd werden bij de opdeling van het gebied in de 20<sup>ste</sup> eeuw. De voornaamste bron van verstoring zal echter de aanleg van de parking geweest zijn. Dit vertaalt zich onder andere in de lagere ligging van het projectgebied ten opzichte van de omliggende percelen. Hierbij zal minstens de B horizont verstoord geweest zijn.
- Zijn er gekende archeologische waarden aanwezig binnen of in de omgeving van het projectgebied?
  - o Binnen het projectgebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Aan de overzijde van de spoorweg (Hof ter Wellelaan) werden wel resten uit de metaaltijden, vroeg-Romeinse tijd en middeleeuwen aangetroffen. Aan de Hendrik Consciencestraat (Walhof) bevond zich een laatmiddeleeuwse omwalde site. Bij de opgraving hiervan werden eveneens sporen uit de ijzertijd aangetroffen, waaronder een waterput.
- Wat is de kans dat archeologische sites aanwezig zijn binnen het projectgebied?
  - o Vooral voor de ijzertijd en Romeinse tijd geldt een hogere verwachting. Voor de middeleeuwen kan een matige verwachting vooropgesteld worden. Steentijd artefactensites of relevante resten uit de nieuwe en nieuwste tijd worden niet verwacht. Algemeen moet wel opgemerkt worden dat de mate van bewaring van

eventueel aanwezig archeologisch erfgoed sterk afhankelijk is van de verstoringsgraad van het projectgebied.

- Indien archeologisch erfgoed verwacht wordt:
  - Hoe kan zich dit manifesteren?
    - Archeologische resten zullen zichtbaar zijn als grondsporen.
  - Zijn er indicaties voor de diepte waarop het archeologisch erfgoed zich kan bevinden?
    - Het archeologische niveau zal zich onmiddellijk onder de bouwvoor bevinden.  
De specifieke diepte hiervan is niet gekend.
- Wat is de impact van de geplande werken op eventueel archeologisch erfgoed? Welke maatregelen dienen dienaangaande genomen te worden?
  - Aangezien het een verkaveling betreft, dient uitgegaan te worden van een algehele verstoring van de ondergrond. Hierbij kan wel de zone van het toekomstige voetpad uitgesloten worden aangezien deze reeds verstoord werd door nutsleidingen.
  - De aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed dient vastgesteld te worden door middel van een bijkomend proefsleuvenonderzoek in een zone van 3 012,74 m<sup>2</sup>. Aangezien de functie als parkeerplaats zo lang mogelijk behouden moet blijven, moet dit bijkomende onderzoek in een uitgesteld traject verlopen.

## 4. Samenvatting

In Beveren zal een verkaveling gerealiseerd worden. Aangezien het projectgebied een oppervlakte van 3 165,53 m<sup>2</sup> heeft, is de opmaak van een archeologienota verplicht.

In het kader van het bureauonderzoek werd informatie verzameld over de bewoningsgeschiedenis, landschapshistoriek, de topografie, geologie, het bodemgebruik, de aanwezige erfgoedwaarden en de historische ingrepen.

De bodem binnen het projectgebied wordt omschreven als van matig droge lemige zandgronden met weinig duidelijke kleur B horizont en bebouwde zone. Algemeen kan echter uitgegaan worden van een matig verstoorde bodem waarbij enig restant van een natuurlijke bodemontwikkeling vernield zal zijn. De potentiële bodemerosie binnen het projectgebied is niet gekend. De dichtstbijzijnde natuurlijke waterloop bevond zich op ± 80 m.

In de nabije omgeving zijn verschillende archeologische sites gekend. Zowel ten noorden als ten zuiden van het projectgebied werden resten van bewoning uit de ijzertijd en late middeleeuwen aangetroffen. Aan de overzijde van de spoorweg werd daarenboven een vroeg-Romeinse waterkuil opgegraven. Historische gegevens wijzen op een agrarische functie vanaf de 15<sup>de</sup> tot de 20<sup>ste</sup> eeuw. Ten laatste vanaf de 16<sup>de</sup> eeuw maakte het projectgebied deel uit van het domein Kretenborch. Tegen 2002 werd de huidige parking aangelegd. Behalve een inperking hiervan door de oprichting van een woning in 2013/2014 bleef de situatie tot op heden ongewijzigd.

Aangezien het een verkaveling betreft, dient uitgegaan te worden van een algehele versterking van het projectgebied.

## 5. Bibliografie

### 5.1. Geraadpleegde literatuur

CLAUS A. 2020: Nieuwbouwapartementen aan de Kruibekesteenweg te Beveren-Waas. Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek. Verslag van de Resultaten. Bureauonderzoek 2020A224. RAAP België – Rapport 445.Eke.

DE BEENHOUWER J., ARCKENS M., BERVOETS G. ET. AL. 2017: Prospectie met ingreep in de bodem in Beveren aan de Consciencestraat. *Fodio Rapport 34*. Wijnegem.

DE BIE M., VAN PEER PH., CROMBÉ PH. ET AL. 2019: Onderzoeksbalans archeologie in Vlaanderen, versie 1, 11/12/2008: paleolithicum. *Onderzoeksrapporten Agentschap Onroerend Erfgoed, nr. 124*, Brussel.

DE GRYSSE J., THYS C., VAN GOIDSENHOVEN W. ET. AL. 2017: *Stationsplein (Beveren-Waas, Oost-Vlaanderen)*. *Archeologienota bureauonderzoek (fase 0)*. Sint-Michiels-Brugge.

DE MAESSCHALCK E. 2012: *De graven van Vlaanderen 861-1384*, Leuven.

DE MEULEMEESTER J. & BARTHOLOMIEUX B. 2007: Archeologie van het Singelbergkasteel. In: Wilssens M.-A., Bartholomieux B., de Kraker A. et al. (red.), *Singelberg: Het kasteel & het Land van Beveren*, Tielt, pp. 70-93.

JACOBS P., LOUWYE S., POLFLIET T. ET. AL. 2001: *Quartairgeologische kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad (15) Antwerpen (1:50.000)*. Universiteit Gent, in samenwerking met Haecon n.v., rapport AKQ2100/00082, in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

JACOBS P., POLFLIET T., DE CEUKELAIRE M. ET.AL. 2010: *Toelichting bij de geologische kaart van België, Vlaams gewest: kaartblad (15) Antwerpen*, Gent.

REYNS N., DERIEUW M. & BRUGGEMAN J. 2014: Archeologische opgraving Beveren – Hof ter Wellelaan. *Rapporten All-Archeo bvba 166*. Bornem.

VAN EYNDE M. & HOREMANS B. 2020: Archeologienota met beperkte samenstelling: Hof ter Wellelaan te Beveren (Oost-Vlaanderen). *ADEDE Archeologisch Rapport 633*. Gent.

VAN GILS M. & MEYLEMANS E. 2017: *Steentijdonderzoek in functie van het archeologietraject* [PPT-presentatie]. Brussel.

<https://www.slideshare.net/VIOE/presentaties-vormingsvoormiddag-steentijdonderzoek-in-functie-van-het-archeologietraject>

VAN GILS M., CROMBÉ PH., DE BIE M. ET AL. 2019: Onderzoeksbalans archeologie in Vlaanderen, versie 1, 27/10/2010: mesolithicum. *Onderzoeksrapporten Agentschap Onroerend Erfgoed, nr. 129*, Brussel.

- VAN HOVE R. 1997: De "Klassieke" bolle akkers van het Waasland in archeologisch perspectief. In: *Berichten van de Archeologische Dienst Waasland, nr. 3*, Sint-Niklaas, pp. 283-328.
- VAN NESTE T. & DE PUYDT M. 2019: Eindverslag Beveren – Donkvijverstraat 2017: opgraving. *Rapporten van Erfpunt – team Onderzoek 125*. Sint-Niklaas.  
<https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/rapporten/eindverslagen/482>
- VAN NESTE T. & DE PUYDT M. 2020: Eindverslag Sint-Niklaas – Heimolenstraat 2018: opgraving. *Rapporten van Erfpunt – team Onderzoek 157*. Sint-Niklaas.
- VAN NESTE T. 2021: Archeologienota Beveren – Cretenborchlaan 2021: bureauonderzoek. *Rapporten van Erfpunt – team Onderzoek 184*. Sint-Niklaas.
- VAN RANST E. & SYS C. 2000: *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Gent.
- VAN ROEYEN J.-P. 2016: *Beveren – hof ter Welle 2015: archeologische opgraving*. Sint-Niklaas.
- VERHULST A. 1995: *Landschap en landbouw in middeleeuws Vlaanderen*, Brussel
- VERWERFT B. 2018: Het Land van Beveren, product van de middeleeuwen. In: Crombé Ph., Goossens C., Lauwers B. et al. (red.), *Beveren: Heerlijk land aan de Schelde*, Beveren, pp. 42-83.

## 5.2. Cartografische en iconografische bronnen

- DOV 2017: *Bodemkaart 2.0*.
- GDI-VLAANDEREN 2002: *Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart* [shapefile], MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).
- GDI-VLAANDEREN 2015: *DHMV-II, DTM raster 1 m*.
- GDI-VLAANDEREN 2021a: *GRB*.
- GDI-VLAANDEREN 2021b: *Archeologische elementen*
- VAN LANDEGHEM A. 1666: *Figuratieve kaartboek en metingboek van de parochie van Beveren*. Rijksarchief te Gent, AR21-IX-1795.